

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1216

7. KOLOVOZA 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Proslava Velikih Tekija u Petrovaradinu

Više od tri stoljeća pobožnosti Gospi Tekijskoj

SADRŽAJ

5

Obljetnica *Oluje*
**U Hrvatskoj Dan pobjede,
u Srbiji Dan sjećanja**

10

Suša više nije samo poljoprivredni problem

**Europa ostaje bez vode,
a posljedice već osjeća
i gospodarstvo**

12

Tanja Grabić, ravnateljica hrvatskog
Radio Dux-a iz Crne Gore

**Mjesto gdje se bilježi
naš život, čuva sjećanje
i povezuju ljudi**

22

Teo Margetić i Mila Kujundžić
ovogodišnji bandaš i bandašica

**Dužijanica
u njihovim očima**

28

»Godine novog preporoda«:
25 godina od smrti Bele Gabrića
(1921. – 2001.)

**Profesor i kroničar
svoga naroda**

32

Antički grad Basijana

**Priče iznad
i ispod zemlje**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)

• Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
• LEKTOR:
• Zlatko Romić
• TEHNIČKA REDAKCIJA:
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• FOTOGRAFIJE:
• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
• TELEFON: +381 24/55-33-55;
+381 24/55-15-78;
+381 24/53-51-55
• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230
• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs
• WEB: www.hrvatskarijec.rs
• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
• List je upisan u Registar javnih glasila
• Agencije za privredne registre Republike Srbije
• pod registarskim brojem: NV000315
• COBISS SR-ID 109442828
• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

Ekstremi

Sjever zemlje najtopliji je dio danima unatrag. Najkritičniji vodostaj Dunava je na ulasku iz Mađarske. Toliko kritičan da su to povijesno najniži vodostaji od kada se mjeri, a na prvom mjernom mjestu kod Bezdana mjeri se još od 1856. godine. I kao da sve to nije dovoljno, zaprijetila je suša (zar opet?). A Hidrosustav Dunav-Tisa-Dunav praktički je neupotrebljiv, jer je razina Dunava iz koga se puni ovaj sustav kanala ispod razine na kojoj rade strojevi koji kanal opskrbljuju vodom.

No, bilo bi zanimljivo negdje naći i podatak koliko se stvarno navodnjava iz Dunav-Tise-Dunava, a koliko bunarima koji crpe podzemne vode. Kažu, neke plantaže imaju bunare jače i od nekih lokalnih komunalnih poduzeća. Kažu, ti bunari razlog su i što su se isušila neka akumulacijska jezera.

A prije dva i pol stoljeća trebalo je isušiti močvarno tlo Vojvodine i pretvoriti ga u plodnu ravnicu. Zato je prokopan Veliki bački kanal, koji je uz svoju osnovnu funkciju ostao i važnim transportnim putom. No, sad bi itekako došlo malo vode. A prijevoz tereta kanalom? Pa nje-ga ionako odavno nema.

Ekstremi, međutim, nisu samo oni meteorološki. Svakodnevno ih gledamo i slušamo u javnom prostoru. Dovoljno je sjesti pred televizor ili otvoriti naslovnice dnevnih novina pa se uvjeriti da su umjerenost, dijalog i zdravi razum sve češće u deficitu. O tim drugim ekstremima, osobito početkom kolovoza (znate i zašto), ovoga puta neću. Ipak je ljeto.

Z. V.

Anketa HNV-a

Pozitivne ocjene za rad Vijeća i najveće povjerenje u Jasnu Vojnić

Prema rezultatima istraživanja koje je provelo Hrvatsko nacionalno vijeće, većina ispitanika pozitivno ocjenjuje dosadašnji rad Vijeća, dok je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** osoba koja uživa najveće povjerenje među sudionicima istraživanja.

Kako navode iz HNV-a, istraživanje je provedeno od 29. lipnja do 29. srpnja ove godine putem anonimnog online upitnika, a sudjelovalo je 587 ispitanika. To predstavlja 11,15 posto osoba koje su 2022. godine svojim potpisom podržale izborni postupak za Hrvatsko nacionalno vijeće, odnosno od ukupno 5.264 ovjerena potpisa.

Prema rezultatima istraživanja, 67,3 posto ispitanika ocijenilo je dosadašnji rad HNV-a izvrsnim ili vrlo dobrim, dok je, zajedno s ocjenom dobar, pozitivnu ocjenu radu Vijeća dalo ukupno 87,4 posto sudionika. Ocjenu dovoljan ili nedovoljan dalo je 9 posto ispitanika, a 3,6 posto navelo je da nije dovoljno upoznato s radom HNV-a kako bi ga moglo ocijeniti.

Najviše pozitivnih ocjena, kako se navodi u priopćenju, HNV je dobio u području kulture (86,4 posto), obrazovanja (84,6 posto), prekogranične suradnje (84,1 posto) te rada s udrugama i župama (84 posto). Visoko su ocijenjeni i programi namijenjeni mladima i studentima (82,7 posto), projekti i financiranje (80,7 posto), informiranje (79,4 posto) te aktivnosti vezane uz hrvatski jezik i pismo (77,2 posto). Nešto niže, ali i dalje većinski pozitivne ocjene zabilježene su u području zaštite prava Hrvata (70,3 posto), poljoprivrede i gospodarstva (65,8 posto) te socijalnih potreba (62,5 posto).

Istraživanje je obuhvatilo i pitanje o izbornim preferencijama sudionika. Prema odgovorima ispitanika, 62,2 posto navelo je da bi, kada bi se izbori za Hrvatsko nacionalno vijeće održali danas, podržalo listu sadašnjeg vodstva HNV-a. Iz HNV-a pritom ističu da taj podatak odražava isključivo stavove sudionika istraživanja te ne predstavlja izbornu prognozu niti je pokazatelj potpore među ukupnim biračkim tijelom. Neodlučnih je bilo 27,8 posto ispitanika, dok je lista »Složno za HNV« dobila pot-

poru 3,1 posto sudionika, neka druga lista 2,9 posto, a lista Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV) 2,6 posto. Na izbore, prema rezultatima istraživanja, ne bi izašlo 4,6 posto ispitanika.

Sudionici istraživanja odgovarali su i na otvoreno pitanje o osobama koje uživaju najveće povjerenje u hrvatskoj zajednici. Najviše navoda dobila je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić, koju je navelo 349 ispitanika, odnosno 60,3 posto sudionika. Slijede **Nataša Francuz** (18,3 posto), **Marin Piuković** (9,5 posto), **Lazar Cvijin** (7,6 posto) i **Marinko Katić** (7,3 posto).

U dijelu istraživanja koji se odnosio na osobe koje uživaju najmanje povjerenja, najviše

navoda dobio je **Tomislav Žigmanov**, kojega je navelo 37,8 posto sudionika. Slijede **Darko Baštovanović** (6,4 posto), **Goran Kaurić** (5,4 posto), Jasna Vojnić (3,8 posto) i **Darko Sarić Lukendić** (3,6 posto).

Iz HNV-a naglašavaju kako rezultati predstavljaju isključivo percepciju ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju te ne predstavljaju objektivnu procjenu rada ili djelovanja pojedinih osoba.

Otvoreni odgovori sudionika, kako se navodi u priopćenju, pokazuju da pripadnici hrvatske zajednice budući rad HNV-a vide kroz nastavak postojećih aktivnosti, uz veća ulaganja u djecu, mlade i obrazovanje, jačanje rada u manjim sredinama, razvoj prostora za djelovanje udruga te unaprjeđenje socijalnih i gospodarskih programa. Među prijedlozima ispitanika izdvajaju se razvoj hrvatskog školskog centra, programi potpore mladim obiteljima, jačanje stipendijskih programa, pomoć mladim poduzetnicima i poljoprivrednicima te razvoj pravne i socijalne podrške.

U HNV-u ocjenjuju kako rezultati istraživanja potvrđuju visoku razinu povjerenja i prepoznatljivosti Vijeća među većinom sudionika istraživanja te ističu da će dobiveni odgovori poslužiti kao smjernice za planiranje budućih aktivnosti.

M. V. R.

Obljetnica *Oluje*

U Hrvatskoj Dan pobjede, u Srbiji Dan sjećanja

Hrvatska je u srijedu, 5. kolovoza, obilježila Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja te 31. obljetnicu vojno-redarstvene operacije *Oluja*. Istodobno, u Srbiji se 4. kolovoza obilježava Dan sjećanja na stradale i prognane u vojnoj akciji *Oluja*.

U Hrvatskoj je i ove godine središnja proslava održana u Kninu. Sudjelovao je državni vrh Hrvatske, a prikazane sposobnosti Hrvatske vojske i policije te letачki program Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

Centralni komemorativni skup povodom Dana sjećanja na stradale i prognane u vojnoj akciji *Oluja* održan je u utorak, 4. kolovoza, u Mrkonjić Gradu. Zajednički su ga obilježile Srbija i Republika Srpska.

»Oluje i pogroma protiv srpskog naroda više nikada neće biti, ma tko bio na drugoj strani«, kazao je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** u Mrkonjić Gradu, poručivši kako će svi Srbi biti jedinstveni i neće dopustiti da ih se dijeli državnim granicama te da Republiku Srpsku nikada

neće ostaviti na cjedilu. Kako je ranije kazao, izbor lokacije za ovogodišnju centralnu ceremoniju simboličan je i važan, »jer je Mrkonjić Grad mjesto koje je pretrpjelo jeziva razaranja i pogrom«.

U Beogradu, Čortanovcima, Busijama i drugim mjestima u Srbiji, te u hramovima SPC-a u Hrvatskoj služen je parastos.

Govoreći o godišnjici *Oluje*, odnosno o tome što i ove godine Hrvatska organizira slavlje, a Srbija komemoraciju, direktor Centra za regionalizam **Aleksandar Popov** je za *Insajder* rekao da je nevolja u tome što i jedna i druga strana svaku godišnjicu događaja iz devedesetih godina koristi za unutrašnje svrhe, kako bi skrenuli pažnju s unutrašnjih problema.

»Ovdje je problem što se svaki od tih događaja promatra pojedinačno, a ne u ukupnom kontekstu u kojem se dogodio. Kada se spominje *Oluja*, zanemaruje se cijeli tijek događaja koji je prethodio *Oluji*: nošenje moći cara **Lazara** kroz srpske zemlje, po onom sustavu 'topovi – popovi – lopovi', zatim kapetan **Dragan**, pobuna u Kninu i u Srpskoj Krajini, Vučićev zapaljivi govor u Glini, plan Z4 koji je odbačen, a koji je mogao biti spasonosna varijanta za Srbe u tadašnjoj Krajini. To, naravno, ne opravdava zločine koji su se dogodili tijekom i nakon *Oluje*«, rekao je Popov.

Dodaje da je, prema nekim procjenama, nestalo oko 1.900 ljudi, dok je prema procjenama i istraživanjima Helsinškog odbora za ljudska prava u Hrvatskoj bilo oko 700 žrtava.

»I protjerano je više od 200.000 ljudi iz njihovih domova. No, to govori o tome da je to samo završetak jednog dugog procesa za koji zasigurno odgovornost snose i jedna i druga strana, a koji bi nas neki željeli stalno držati u devedesetim godinama, oduzimajući budućnost našoj djeci«, naveo je Popov.

Hrvatska je tijekom operacije *Oluja* uspostavila kontrolu nad više od 18 posto svog teritorija.

Z. V.

FOTO: HINA/ Mario STRMOTIĆ/ ua

Predsjednik **Zoran Milanović** poručio je na obilježavanju 31. obljetnice *Oluje* da Hrvatska rat nije dobila samo silom, nego i pameću, te istaknuo da bez Hrvatske vojske, gardijskih brigada i HVO-a ne bi bilo Daytonskog sporazuma.

Premijer Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković** kazao je kako je *Oluja* otvorila put prema miru. »Za Hrvatsku je nakon *Oluje* provedena mirna i uspješna reintegracija hrvatskog Podunavlja, čime je Hrvatska dovršila proces svoje teritorijalne cjelovitosti. Te povijesne činjenice temelj su našega ponosa – mirnog, dostojanstvenog i nepokolebljivog«, rekao je Plenković u Kninu.

Sjećanje na žrtve *Oluje* komemorativnim skupom u ponedjeljak, 3. kolovoza, u ličkom selu Komić kod Udbine obilježilo je Srpsko narodno vijeće. »Nijedna žrtva, hrvatska ili srpska, ne zaslužuje biti zaboravljena. Nevinost žrtve ne ovisi o tome na čijoj je strani rođena«, poručio je predsjednik Srpskog narodnog vijeća **Boris Milošević**. Dodao je da SNV »odaje počast svim civilnim žrtvama rata, bez obzira na njihovu nacionalnost«.

Proslava Velikih Tekija u Petrovaradinu

Više od tri stoljeća pobožnosti Gospi Tekijskoj

»Znamo koju pobjedu slavimo, onu koju je kršćanska vojska izvojevala prije 310 godina, ali Marija je uvijek prisutna, u svim našim životnim bitkama – osobnim, povijesnim i bilo kojim drugim. Njoj želimo i danas reći 'hvala' za sve milosti i darove koje nam je pružala kroz sva vremena«, kazao biskup Svalina

Svetište Srijemske biskupije u svojoj zavjetnoj crkvi kao spomeniku zahvalnosti Nebeskoj majci, već više od tri stoljeća čuva čudotvornu sliku Gospe Tekijske po čijem zagovoru Bog dijeli milost svima koji joj se molitvom obrate. Svake godine 4. i 5. kolovoza proslavlja se Gospa Snježna. U bici protiv osmanlijske vojske, kršćanska vojska pod vodstvom princa **Eugena Savojskog** odnijela je pobjedu nad gotovo triput brojnijim osvajačem, upravo na dan Gospe Snježne. Njoj u čast princ je crkvi Bezgrješnog začeća BDM darovao sliku Bogorodice s Djetetom. U narodu i danas živi predaja da je zauzimanjem Gospe Snježne za vrijeme bitke pao

snijeg, što je pridonijelo pobjedi kršćana. U znak zahvalnosti, dotadašnja crkva stavljena je pod zaštitu Gospe Snježne.

Iz povijesti Tekija

Prema predaji, na mjestu sadašnje crkve nalazila se srednjovjekovna kršćanska bogomolja posvećena Blaženoj Djevici Mariji koju su, najvjerojatnije, podigli redovnici tadašnje petrovaradinske cistercijske opatije. Nakon turske najezde i zaposjednuća ovih krajeva 1526. godine, spomenuta je kršćanska bogomolja srušena i na njenom mjestu podignuta muslimanska, u narodu poznata kao Tekija. U to vrijeme, kraj Tekije su postojala dva izvora s pitkom vodom, od kojih jedan još uvijek teče.

Nakon odlaska Turaka, 1687. godine, Petrovaradin postaje stjecištem vojnika, obrtnika, trgovaca i zemljoradnika, a prvi redovnici, članovi isusovačkog reda, dolaze već 1693. godine i kako u oslobođenom gradu ne zatiču sačuvane srednjovjekovne kršćanske bogomolje, u prvo vrijeme su bili primorani misionariti. Prije podizanja vlastite samostanske crkve sv. Jurja mučenika u podnožju petrovaradinske tvrđave, koristili su za bogoslužje napuštenu tekijску džamiju koju su preuredili u kršćansku crkvicu i posvetili je Bezgrješnom začeću Blažene Djevice Marije. Sedamnaest godina nakon Karlovačkog mira sklopljenog 1699. između austrijskog i turskog carstva, nad Srijemom se ponovno nadvila sjena stradanja. Brojčano nadmoćnija turska vojska, na čelu s velikim vezirima **Damad Ali Pašom**, pristigla je 3. kolovoza 1716. godine pred zidine Petrovaradina i opsjela ga. Austrijska vojska, pod zapovjedništvom princa Eugena Savojskog, odgovorila je izlaskom izvan utvrde u jutro 5. kolovoza iste godine, i u kraćoj borbi vođenoj nedaleko od crkvice Bezgrješnog začeća Blažene Djevice Marije, turska je vojska doživjela strahoviti poraz. Uvjeren da je Gospinim zagovorom izvojevana pobjeda nad osvajačem, princ Eugen je u znak zahvalnosti darovao petrovaradinskoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM sliku Bogorodice s djetetom – Isusom u naručju, koju je dotada kao svetinju nosio u

ratne pohode. Zbog svoje čudotvornosti, ova je slika vremenom postala predmetom iznimnog štovanja, a blagdan Snježne Gospe – danom najvećih hodočašća u ovo marijansko svetište u Petrovaradinu, što se održalo i nakon 310 godina.

Crkva je proširivana i preuređivana u više navrata. Sadašnja vanjština tekijske crkve, izgrađena u neogotičko-romaničkom stilu, potječe iz 1881. godine. Neumornim zalaganjem tadašnjeg ravnatelja svetišta, župnika i opata **Ilije Okrugića Srijemca**, crkva je temeljitom obnovom znatno povećana. Na njenom pročelju podignuta su dva zvonika, a na začelju kupola koju kruži križ postavljen nad polumjesecom, što simbolizira pobjedu kršćanstva nad islamom.

U novijoj povijesti svetišta, osobito za vrijeme dugogodišnjeg dekana i vikara **Stjepana Milera**, izvršeni su opsežni radovi na uređenju unutrašnjeg i vanjskog prostora Tekijskog svetišta. Iza crkve je sagrađena špilja Gospe Lurdske, te Križni put. Za bogoslužje u kojem sudjeluje veliki broj vjernika, uz crkvu je uređen prostor s nadstrešnicom, gdje se i danas održavaju misna slavlja povodom proslave Gospe Snježne.

Tekije o 310. obljetnici

I ove godine, već od 15 sati, 4. kolovoza, na dan uoči Gospe Snježne, vjernici su imali priliku za ispovijed, a zatim su počele svete mise – na staroslavenskom (koju je predvodio grkokatolički svećenik **Darko Rac**), na mađarskom (fra **Péter Dezső**) i na koncu, na hrvatskom jeziku – pontifikalna sveta misa s procesijom.

Misno slavlje u 19 sati predvodio je pomoćni biskup zagrebački mons. **Vlado Razum** u koncelebraciji s biskupom srijemskim mons. **Fabijanom Svalinom**, te mons. **Đurom Gašparovićem**, biskupom u miru i svećenicima Srijemske i Zrenjaninske biskupije. Slavlje je počelo posvetnom molitvom Gospi Tekijskoj, koju je pred njezinom čudotvornom slikom predvodio mons. Razum. Biskup srijemski, mons. Fabijan Svalina, u uvodu je kazao kako tekijsko svetište stoljećima okuplja vjernike, kao »srce naše marijanske pobožnosti«. Potom je pozdravio predsjedatelja slavlja, čiji je dolazak potvrdio duboke duhovne i povijesne veze Srijemske biskupije i Zagrebačke nadbiskupije. Pozdravio je i biskupa u miru mons. Gašparovića, generalnog vikara mons. **Josipa Ivešića**, kao i sve nazočne svećenike, osobito rektora svetišta vlč. **Stjepana Šumanovca**, te hodočasnike, posebno iz udruge *Prijatelji nade*, koji su od Maradika pješke hodočastili Gospi Tekijskoj.

Monsinjur Vlado Razum ovim je povodom rekao: »Ovo je moj prvi pohod na područje Srijemske biskupije, a onda i u ovo lijepo svetište Gospe Tekijske. Mogu reći da sam, slušajući domaćeg biskupa mons. Fabijana koji mi je pričao o povijesti svetišta, pun dojmova, ali opet gledam kako vjera živi, kako ta prošlost i ovog svetišta i danas ovdje pokazuje da ni u nevoljama života Bog ne napušta čovjeka, a napose i Blažena Djevica Marija koja se ovdje časti kao Gospa Snježna, u prošlosti je i te kako snažno bila prisutna i poticala i vodila ovaj narod da bude vjeran Kristu. Vjerujem u to da je i današnji trenutak učvršćenje u vjeri i spremnosti da se ona živi i svjedoči. Kako je ovo

310. obljetnica, to je siguran pokazatelj kako Bog ne napušta čovjeka, da je Marija ona koja nam je pod križem darovana kao majka da vjerno prati svoj narod i da je Božji kontinuitet, koji je vlastit Bogu, u vremenu unesen i daje nadu da nismo ostavljeni, nismo prepušteni, da je Bog i dalje tu, da nas Marija prati zagovorom i molitvom i da nas nikada neće napustiti. O Srijemskoj biskupiji sam znao ono što sam o njoj čitao. Mogu reći da imam strahopoštovanje pred dubokom prošlošću od prvih kršćanskih vremena, kao i pred poviješću ove mesne crkve».

Biskup srijemski, mons. Fabijan Svalina, povodom proslave i obljetnice kazao je da se po 310. put vjernici okupljaju na Tekijama, »želimo častiti našu dragu Gospu Snježnu, Gospu Tekijsku, koja je uvijek bila uz svoj narod, osobito u teška vremena».

»Znamo koju pobjedu slavimo, onu koju je kršćanska vojska izvojevala prije 310 godina, ali Marija je uvijek prisutna, u svim našim životnim bitkama – osobnim, povijesnim i bilo kojim drugim. Njoj želimo i danas reći 'hvala' za sve milosti i darove koje nam je pružala kroz sva vremena. Želimo reći i ono narodno 'hvala', ali i naše osobno, jer i osobno doživljavamo njezinu intervenciju, njezinu pomoć u svim našim prilikama i u svim našim osobnim borbama koje proživljavamo. Dao Bog da od današnjeg dana, zazivajući nju, hodimo njezinim stopama i na taj način slijedimo njezinog sina Isusa Krista.

Tradicija je važna, kao što je važna i živa vjera. Kroz tradiciju se i obnavlja živa vjera i uvijek mi je drago promatrati mladost koja se ovdje okuplja, osobito djecu, koja promatrajući svoje roditelje i sve starije, uče živjeti vjeru i manifestirati je na van. I ovo je dio naše vanjske ispovijesti vjere koju želimo posvjedočiti, prvo sebi, a onda i svima oko nas, da Bog i danas živi, da Marija u našim životima danas živi i čini vrlo važan element duhovnog i vjerničkog života», kazao je biskup Svalina.

Nakon svete mise, duga procesija sa svijećama, na čijem je čelu bila slika Gospe Tekijske, koji su nosili vjernici odjeveni u narodne nošnje, okružila je svetište i završila se u crkvi, gdje je mons. Razum dao i završni blagoslov.

Hodočasnici

I ove godine je održan »Hod prema Majci«, hodočašće koje organizira udruga *Prijatelji nade*, ovaj put pod geslom »Veliča duša moja Gospodina« (Lv 1,46).

Početna stanica je bila crkva sv. Ane u Maradiku, a ruta je vodila preko Krušedola, Fruške gore i Srijemskih Karlovaca. Nakon 24 km hoda, hodočasnici su u poslijepodnevnim satima stigli na Svetište Gospe Tekijske, da bi molitvom, pjesmom i zajedništvom nastavili tradiciju hodočašća svojih predaka. Kako ističu u Udruženju mladih *Prijatelji nade*, pješačko hodočašće za brojne vjernike predstavlja posebno duhovno iskustvo tijekom kojega pronalaze unutarnji mir i jačaju svoju vjeru. Ova inicijativa ima i važnu vrijednost očuvanja tradicije. Prisjećaju se vremena kada su čitave obitelji – žene, muškarci, mladi i djeca – pješice odlazili u Tekije te ondje često i noćili. Upravo zato su željeli obnoviti običaj koji je desetljećima bio sastavni dio vjerskog života ovoga kraja.

Četrnaestogodišnja hodočasnica **Ana Turaj** iz Beške, po dolasku na Tekije, izjavila je: »Na ovom hodočašću mi je bilo jako lijepo, bilo je malo patnje, ali je ipak bilo jako lijepo jer smo došli do našeg cilja. Imali smo našu nakanu za koju smo molili i sada nam se svima želja ispunila».

Nikola Gašpar iz Surčina rekao je da je tek ove godine uspio ostvariti želju za hodočašćem, i premda fizički umoran, duhovno jak i okrijepljen, rekao je: »Neopisiv je osjećaj radosti kada smo prilazili svetištu na Tekijama. To je takva duhovna radost, koja tjera suze na oči. Fizički sam iscrpljen, ali duhovno letim. Ne mogu opisati koliko je ovo uistinu posebno. Nikad se nisam ovako osjećao».

U srijedu, 5. kolovoza, sam dan Gospe Snježne, započeo je u 8 sati pobožnošću Križnog puta. Uslijedila je misa na mađarskom, u 9 sati, a zatim pontifikalna misa na hrvatskom, u 11 sati, koju je predvodio pomoćni zagrebački biskup mons. Vlado Razum. Dan je okončan svetom misom na hrvatskom jeziku, u 19 sati, koju je vodio sadašnji rektor svetišta, vlč. Stjepan Šumanovac.

M. M.

Suša i bolesti ugrožavaju poljoprivrednu proizvodnju

Na pojedinim njivama neće ni biti berbe kukuruza

Dugotrajna suša, iznimno visoke temperature i afrička svinjska kuga nanijele su velike štete poljoprivredi u Srbiji, a najteže posljedice tek bi mogle postati vidljive. Agroekonomist i profesor Poljoprivrednog fakulteta u mirovini **Miladin Ševarlić** upozorava kako na pojedinim područjima neće biti berbe kukuruza, dok je stanje soje još nepovoljnije. Ševarlić je za N1 kazao kako od kolega s terena dobiva informacije da na području od Kikinde do mađarske granice na pojedinim parcelama uopće neće biti berbe kukuruza. Zbog nedostatka vlage klip se nije uspio formirati prije početka najtežega razdoblja suše, a upitno je hoće li se dio biljaka moći iskoristiti barem za silažu. Slične informacije stižu i iz Mačve.

Prema njegovoj ocjeni, stanje soje još je gore, dok se suncokret, kao kultura otpornija na sušu, zasad uspijeva održati na parcelama na kojima je primijenjena odgovarajuća agrotehnika i u proizvodnji je više uloženo. Dodatan problem predstavljaju ptice koje jedu suncokret i prije njegova sazrijevanja, zbog čega je neizvjesno koliko će uroda dočekati žetvu. Iako je prošlogodišnja suša bila izraženija, ove je godine zabilježeno više uzastopnih dana s ekstremno visokim temperaturama. Takvi uvjeti dodatno iscrpljuju biljke, a Ševarlić upozorava kako ni navodnjavanje pri velikim vrućinama ne mora dati očekivane rezultate. »Biljke praktički gore i ne mogu disati«, slikovito je opisao stanje na njivama, dodajući kako država mora posvetiti znatno više pozornosti poljoprivredi i selu.

Velik udarac pretrpjela je i stočarska proizvodnja zbog pojave afričke svinjske kuge. Ševarlić smatra kako je reakcija nadležnih veterinarskih službi zakasnila te da će poseban problem biti nadoknada izravnih i neizravnih šteta. Izravna šteta odnosi se na eutanazirane životinje, dok proizvođači za nastavak proizvodnje moraju nabaviti nove rasplodne krmače, nerastove i prasad za tov. Posljedice osjećaju i gospodarstva na kojima bolest nije potvrđena, ali zbog zaštitnih mjera ne mogu prodavati svinje. Prasad tako prerasta u tovne svinje, koje postižu

nižu cijenu, dok proizvođači često nemaju pripremljene dovoljne količine hrane za produženi tov. Sve bi to, prema Ševarlićevoj procjeni, moglo dovesti do povećanog uvoza prasadi, zamrznutog mesa i drugih prehrambenih proizvoda. Upozorio je kako su cijene primarnih poljoprivrednih proizvoda približno jednake onima od prije desetak godina, dok su repromaterijal, mehanizacija i ostala sredstva za proizvodnju višestruko poskupjeli. Visoke maloprodajne cijene hrane stoga, smatra on, nisu posljedica cijena domaćih sirovina, nego velikih trgovačkih marži i uvoza.

Kao jednu od hitnih mjera Ševarlić predlaže da država rebalansom proračuna poljoprivrednicima osigura dodatnih 17.000 dinara po hektaru, čime bi potpora bila vraćena na prošlogodišnjih 35.000 dinara. Smatra kako taj novac treba isplatiti bez dodatnog dokazivanja računima, osobito proizvođačima čije su njive ostale bez uroda.

Među dugoročnim rješenjima navodi komasaciju zemljišta u središnjoj Srbiji, uređenje poljskih putova te ravnomjernije poticaje za bušenje bunara i razvoj navodnjavanja. Bez ozbiljnije državne pomoći, upozorava Ševarlić, mnoga će poljoprivredna gospodarstva teško nastaviti proizvodnju, a nezadovoljstvo proizvođača moglo bi na jesen ponovno dovesti do prosvjeda.

Priredio: I. U.

Suša više nije samo poljoprivredni problem

Europa ostaje bez vode, a posljedice već osjeća i gospodarstvo

Dugotrajni manjak oborina i nekoliko uzastopnih toplinskih valova spustili su vodostaje europskih rijeka na iznimno niske razine. Posljedice se više ne vide samo na poljima, smanjuje se proizvodnja električne energije, usporava riječni promet, rastu troškovi prijevoza, a sve je neizvjesnija i dostupnost vode za navodnjavanje

Suša koja je tijekom ljeta zahvatila velik dio Europe prerasla je iz meteorološkog problema u gospodarsku i energetske krizu. Prema podacima Europskog opservatorija za sušu, sredinom srpnja stanje je bilo kritično u većem dijelu kontinenta, dok se suša dodatno pogoršala u pojasu od Francuske i južne Njemačke, preko Švicarske, Austrije, Češke i Slovačke, do Mađarske, Rumunjske i Srbije. Posebno zabrinjava činjenica da se ne radi o kratkom razdoblju bez kiše. U istočnoj Europi manjak oborina prenesen je još iz 2025. godine, dok je proljeće 2026. u većem dijelu kontinenta bilo sušnije od prosjeka. Prema Copernicusovoj službi za klimatske promjene, Austrija i Češka imale su najsušnije proljeće otkako se u tim zemljama vode nacionalna mjerenja, odnosno od 1857. i 1961. godine.

Manjak kiše udružen s velikom vrućinom

Manje snijega tijekom zime i njegovo ranije topljenje mogu pridonijeti nižim ljetnim protocima, jer snježni pokrivač na Alpama i drugim planinama djeluje kao prirodna akumulacija iz koje se voda postupno oslobađa. Ipak, ovogodišnju krizu nije moguće objasniti samo manjkom snijega. Glavni uzroci su višemjesečni nedostatak oborina i iznimno visoke temperature. Što je zrak topliji, to je veće isparavanje vode iz tla, rijeka, jezera i biljaka. Zbog toga čak i područja koja nisu imala rekordno mali zbroj oborina mogu ući u ozbiljnu poljoprivrednu i hidrološku sušu. Jaki ljetni pljuskovi često ne donose trajno olakšanje jer se voda na isušenom i zbijenom tlu brzo slijeva, umjesto da polako prodire do podzemnih zaliha.

Analiza međunarodne skupine World Weather Attribution pokazuje kako su nestašica oborina i velika vrućina zajedno stvorile složenu krizu. Procijenjeno je da je suša tla kakva je zabilježena u istočnoj Europi zbog klimatskih promjena postala oko jedanaest puta vjerojatnija. Zagrijavanje ne mora u svim krajevima odmah donijeti manje kiše, ali ubrzava gubitak vode.

Nuklearne elektrane ostale bez vode za hlađenje

Nizak vodostaj Dunava posebno je pogodio energetiku u Mađarskoj, Rumunjskoj i Srbiji. Nuklearne elektrane trebaju velike količine vode za sigurno hlađenje postrojenja, a problem nije samo količina nego i temperatura vode. Ako je rijeka pretopla ili je protok preslab, elektrana mora smanjiti snagu ili obustaviti proizvodnju kako zagrijana voda vraćena u rijeku ne bi ugrozila ekosustav.

Mađarska nuklearna elektrana Paks, koja u uobičajenim okolnostima proizvodi više od 40 posto električne energije u zemlji, početkom kolovoza radila je s nešto više od desetine svoje snage. Prema *Reutersu*, 4. kolovoza posljednja aktivna turbina proizvodila je oko 240 megavata, dok je potpuni prekid rada privremeno izbjegnuto nakon što je vodostaj Dunava porastao za svega centimetar i pol.

U rumunjskoj elektrani *Cernavodă* jedan je reaktor obustavljen, dok su vlasti poduzele izvanredne radove kako bi preusmjerile preostalu dunavsku vodu prema sustavu za hlađenje drugog reaktora. Slični problemi zabilježeni su i u Francuskoj, gdje su pojedine nuklearne elektrane morale smanjiti proizvodnju zbog toplih rijeka i niskih protoka.

Suša je istodobno pogodila hidroelektrane. Prema podacima koje je objavio *Reuters*, proizvodnja u Hidroelektrani *Derdap 1* pala je na oko 20 posto instalirane snage. Manjak vode otežao je i hlađenje termoelektrana u Kostolcu, zbog čega je morala biti smanjena njihova proizvodnja. Upravo kada zbog klimatizacije raste potrošnja električne energije, države su prisiljene nadoknađivati manjak skupim uvozom.

Teglenice plove s manje tereta

Nizak vodostaj otežao je i promet Dunavom i Rajnom, dvjema najvažnijim europskim riječnim prometnicama. Teglenice zbog manjeg gaza ne mogu biti potpuno nатовarene, pa je za istu količinu žitarica, nafte, ugljena,

kemikalija ili građevinskog materijala potrebno organizirati više plovidbi. Pojedine dunavske luke u Rumunjskoj postale su nedostupne teretnim brodovima, što otežava izvoz ovogodišnjeg uroda. Dio robe preusmjerava se na kamione i željeznicu, ali takav prijevoz je skuplji i dodatno opterećuje cestovnu mrežu. Količina tereta prevezena između luke Rotterdam i porječja Rajne početkom ljeta bila je približno deset posto manja od uobičajene.

Posljedice se već vide u poslovnim rezultatima. Austrijska energetska kompanija *Verbund* procijenila je da su joj nepovoljni hidrološki uvjeti u prvom polugodištu smanjili zaradu za oko 370 milijuna eura u odnosu na godinu s prosječnim protocima. Suša, dakle, ne usporava gospodarstvo samo kroz gubitke u poljoprivredi, nego i kroz skuplju energiju, prijevoz i industrijsku proizvodnju.

Voda u kanalima nije neograničena

Za Vojvodinu je posebno važno pitanje navodnjavanja iz Dunava, Tise i sustava kanala. Kanalska mreža može ublažiti posljedice suše, ali ne može stvoriti vodu koje u rijekama nema. Kada vodostaj glavnih rijeka padne, otežano je zahvaćanje i prepumpavanje vode u manje kanale, povećavaju se troškovi rada crpnih postaja, a voda se u plitkim kanalima brže zagrijava i gubi isparavanjem.

Istodobno raste broj poljoprivrednika koji žele navodnjavati, pa najveća potražnja nastaje upravo kada je vode najmanje. Pretjerano crpljenje podzemnih voda također nije trajno rješenje jer može sniziti njihovu razinu, ugroziti bunare i dodatno smanjiti dotok u rijeke i močvarna područja.

Zato navodnjavanje mora biti ciljano: sustavom kap po kap, noću ili rano ujutro, uz mjerenje vlage u tlu i izbor kultura koje odgovaraju raspoloživoj vodi. Samo povećavanje navodnjavanih površina, bez procjene koliko je vode dugoročno dostupno, može problem odgoditi, ali ga ne može riješiti.

Rješenje nije čekanje kiše

Nekoliko kišnih dana može popraviti stanje površinskog sloja tla, ali za obnovu rijeka, akumulacija i podzemnih voda potrebno je dulje razdoblje ravnomjernih oborina. Europa se zato mora prilagoditi učestalijim sušama, smanjiti gubitke iz vodovodne mreže, modernizirati navodnjavanje, koristiti pročišćene otpadne vode u poljoprivredi i industriji te razvijati zatvorene ili manje vodno zahtjevne sustave hlađenja elektrana.

Jednako je važno očuvati rijeke, šume, močvare i poplavne ravnice. Takva područja zadržavaju vodu kada je ima mnogo i postupno je oslobađaju tijekom sušnih raz-

doblja. Isušivanje močvara, betoniranje obala, zagađenje i pretjerano zahvaćanje vode uklanjaju upravo one prirodne zalihe koje bi trebale ublažavati ekstremne prilike.

Prema podacima Europske agencije za okoliš, oko trećine zahvaćene slatke vode u Europskoj uniji koristi se za hlađenje elektrana, gotovo trećina u poljoprivredi, petina u javnoj vodoopskrbi, a oko 14 posto u industriji. Stoga racionalno ponašanje kućanstava jest korisno, ali najveće uštede moraju doći iz energetike, poljoprivrede, industrije i obnove zastarjele infrastrukture.

Europska strategija otpornosti na nestašicu vode postavila je cilj povećati učinkovitost korištenja vode za najmanje deset posto do 2030. godine. Ovogodišnja suša pokazuje da voda više ne može biti promatrana kao neograničen resurs. Ona je istodobno hrana, energija, prometni put, industrijska sirovina i temelj očuvanja prirode, a kada je nema, usporava gotovo svaki dio gospodarstva.

Ivan Ušumović

Tanja Grabić, ravnateljica hrvatskog Radio Dux-a iz Crne Gore

Mjesto gdje se bilježi naš život, čuva sjećanje i povezuju ljudi

Kada ste mala zajednica, vrlo lako se može dogoditi da vaše aktivnosti, događaji i priče ostanu nevidljivi u široj javnosti. Upravo zato manjinski mediji imaju posebnu odgovornost – oni bilježe ono što bi možda prošlo nezapaženo

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Radio Dux iz Tivta (Donja Lastva) jedini je elektronički medij hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Radio je osnovala nevladina udruga Hrvatska krovna zajednica – Dux Croatorum s ciljem očuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta, jezika, kulture i tradicije u Crnoj Gori. Emitiranje programa započelo je 2009. Glavna urednica i direktorica Radija Dux je Tanja Grabić, profesorica hrvatskog jezika i dugogodišnja novinarka.

U razgovoru za Hrvatsku riječ Tanja Grabić govori o značaju Radio Dux-a za Hrvate u Crnoj Gori, izazovima koje medijima donose nove tehnologije, o hrvatskoj manjini u Crnoj Gori.

► **Što vas je privuklo radu u medijima? Kako je izgledao vaš profesionalni put do mjesta ravnateljice Radio Dux-a?**

Prije svega moram reći da sam rođena u Boki i da je ovaj prostor uvijek bio dio mene, bez obzira na životne okolnosti koje su me u jednom trenutku odvele drugim putem. Završila sam Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, gdje

sam stekla zvanje profesorice hrvatskog jezika i književnosti. Mediji tada nisu bili nešto o čemu sam razmišljala niti sam planirala da će novinarstvo postati moj profesionalni put. Nakon studija željela sam ostati u Mostaru. Moja sestra sa svojom obitelji živi tamo, jako smo povezane i moj je plan bio graditi život upravo u tom gradu. Međutim, život često napravi planove koji nisu isti kao naši. Prije gotovo četrnaest godina vratila sam se u Boku, točnije u Tivat, gdje sam dobila priliku raditi kao novinarka na Radiju Dux, jedinom radiju hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Bio je to potpuno novi izazov za mene, jer novinarstvo nije bilo moja struka. Početci nisu bili jednostavni, trebalo je učiti, prilagoditi se drugačijem načinu rada i prihvatiti jednu sasvim novu dinamiku života. S vremenom sam zavoljela novinarstvo. Shvatila sam koliko je važno imati medij koji će biti blizu ljudima, koji će pratiti njihov život, njihove uspjehe, probleme, događaje i priče koje možda ne bi pronašle prostor negdje drugdje. Danas mogu reći da je Radio Dux postao veliki dio mog života. Kada pogledam

put od novinarke do ravnateljice, vidim prije svega jedno veliko iskustvo, mnogo učenja i odgovornost prema zajednici kojoj pripadam.

► **Na dužnost ravnateljice došli ste iz redakcije, znali ste novinarski posao, funkcioniranje radio postaje. Koji su za Vas bili najveći izazovi kada ste preuzeli vodstvo radija?**

Voditi jedan manjinski medij nije jednostavno. Mi smo mali kolektiv, ali iza našeg rada stoji velika odgovornost. Kada sam preuzela vodstvo Radija Dux, suočili smo se s brojnim izazovima – od pitanja prostora u kojem radimo do financijske stabilnosti koja je jedan od najvećih problema s kojima se manjinski mediji susreću. Bilo je razdoblja kada nismo bili sigurni kakva će biti budućnost našeg prostora, ali i razdoblja kada je bilo teško osigurati redovito poslovanje. U takvim okolnostima morate biti vrlo snalažljivi i vjerovati u ono što radite. Posebno želim istaknuti važnost potpore Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, bez koje bi opstanak Radio Dux-a bio izuzetno otežan. Ta nam potpora daje mogućnost da radimo, planiramo i razvijamo nove sadržaje. Veliku zahvalnost dugujemo i predsjedniku Hrvatskog nacionalnog vijeća **Zvonimiru Dekoviću**, koji se godinama zauzima za hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori, ali i za opstanak naših institucija i medija. Osim financijskih izazova, veliki izazov je i rad s ljudima. Po prirodi nisam osoba koja vjeruje da se autoritet gradi strogoćom. Više vjerujem u razgovor, međusobno poštovanje i stvaranje atmosfere u kojoj se ljudi osjećaju kao dio tima. Volim da Radio Dux bude jedna obiteljsko-poslovna sredina u kojoj svatko zna da njegov rad ima vrijednost. Naravno, takav pristup ponekad nije jednostavan i dogodi se da netko možda iskoristi tu otvorenost, ali vjerujem da ne trebamo izgubiti ljudskost samo zato što postoje izazovi. Smatram da se najbolji rezultati postižu kada ljudi rade s osjećajem pripadnosti.

► **Što je danas Radio Dux? Mislim pri tome na program koji proizvodite, opremljenost, novinare, suradnike, pokrivenost...**

Radio Dux danas je puno više od radijske postaje. On je medij hrvatske zajednice u Crnoj Gori, mjesto gdje se bilježi naš život, čuva sjećanje i povezuju ljudi. Osnovan je s jasnom misijom – očuvanja hrvatskog identiteta, jezika, kulture i tradicije na ovim prostorima. Od svojih početaka do danas nastojimo biti mjesto gdje će hrvatska zajednica pronaći informacije, ali i prostor za predstavljanje svojih aktivnosti, ideja i vrijednosti. Danas uz radijski program razvijamo i portal Radio Dux, koji je postao važan izvor informacija o događajima u hrvatskoj zajednici. Pratimo rad udruga, kulturnih društava, institucija, župa i pojedinaca, jer smatramo da svaka ta priča zaslužuje biti zabilježena. Imamo četiri stalno zaposlena novinara, dok broj suradnika ovisi o projektima i financijskim mogućnostima. Voljeli bismo imati još više ljudi i još više mogućnosti za razvoj, ali nastojimo najbolje iskoristiti ono što imamo. Program emitiramo putem odašiljača na Vrmcu i Obosniku, a putem interneta dostupni smo slušateljima gdje god se nalazili. Posebno nam je drago kada nam se jave ljudi izvan Boke, pa čak i iz Dubrovnika, koji prate naš program. Ulažemo

u opremu koliko nam mogućnosti dopuštaju, a trenutno pripremamo i podcast studio koji će nam omogućiti nove formate i približiti nas mlađoj publici. Najvažnije je da ostanemo ono što jesmo – medij koji sluša svoje ljude i kojem ljudi vjeruju.

► **Radio Dux već godinama ima važnu ulogu u informiranju hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Kako danas ocjenjujete njegov značaj?**

Mislim da je najveća vrijednost Radio Dux-a upravo u tome što je postao poveznica među ljudima. Mi nismo samo medij koji prenosi informacije, nego smo i mjesto na kojem se čuva sjećanje na događaje, ljude i aktivnosti naše zajednice. Pratimo rad hrvatskih udruga, kulturnih društava, institucija i pojedinaca te nastojimo svakome dati prostor koji zaslužuje. U manjinskoj zajednici svaka priča ima svoju vrijednost. Nekada se radi o velikim događajima, a nekada o malim, ali za ljude iznimno važnim trenucima. Upravo takve priče čine život jedne zajednice. Naši ljudi su se navikli na Radio Dux. To nam najbolje pokazuju povratne informacije koje dobivamo svakodnevno. Javljaju nam se, predlažu teme, šalju informacije i žele da budemo prisutni na događajima koji su njima važni. To povjerenje koje smo izgradili najveća je potvrda našeg rada. Kada vam ljudi kažu da nas slušaju, da čitaju naše objave ili da su zahvaljujući nama saznali nešto važno za svoju zajednicu, tada znate da ovaj posao ima smisla. Uloga manjinskog medija nije samo informirati. Ona je i čuvati trag jednog naroda, njegovog jezika, kulture i načina života.

► **Može li se reći da je danas za Radio Dux financiranje najveći izazov? Financira li vas država Crna Gora kao medij nacionalne manjine?**

Financiranje je zasigurno jedan od najvećih izazova s kojim se suočavamo. Rad manjinskog medija specifičan je, jer ne možete poslovati isključivo tržišno. Naša vrijednost nije samo u broju klikova ili slušanosti, nego u činjenici da imamo posebnu društvenu i kulturnu ulogu. Od strane države Crne Gore postoji Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava putem kojeg se mogu prijavljivati projekti, ali problem je što nikada ne postoji sigurnost hoće li projekt biti odobren iako je kvalitetan i potreban zajednici, ali pojedinci nemaju sluha za potrebe naše manjine. Također, kroz te projekte nije moguće riješiti pitanje plaća zaposlenih, što je za jedan medij veliki izazov. Zbog toga nam je iznimno važna potpora Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Zahvaljujući toj potpori Radio Dux može funkcionirati, možemo osigurati sredstva za zaposlene i podmirivati obveze koje imamo kao medij. Naravno, uvijek postoji određena neizvjesnost, jer se svake godine ponovno postavlja pitanje budućnosti i mogućnosti nastavka potpore. Bilo je nekada i razdoblja kada zaposlenici nisu nekoliko mjeseci primili plaću, što je bilo izuzetno teško. Unatoč tome, nikada nismo izgubili vjeru u ono što radimo. Znamo da naš posao ima smisla i da postoji potreba za medijem koji govori o životu hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

► **Koliko je važno da hrvatska zajednica ima vlastite medije i na koji način oni pridonose očuvanju identiteta?**

Smatram da je vlastiti medij za svaku manjinsku zajednicu od iznimne važnosti. On nije samo mjesto gdje se objavljuju vijesti, nego prostor u kojem zajednica vidi samu sebe.

Kada ste mala zajednica vrlo lako se može dogoditi da vaše aktivnosti, događaji i priče ostanu nevidljivi u široj javnosti. Upravo zato manjinski mediji imaju posebnu odgovornost – oni bilježe ono što bi možda prošlo nezapaženo.

Radio Dux čuva našu svakodnevnicu. Bilježimo rad udruga, kulturnih društava, događaje, uspjehe pojedinaca, tradiciju i običaje. Sve ono što danas zabilježimo sutra postaje dio povijesti jedne zajednice. Posebno važnu ulogu imamo u očuvanju hrvatskog jezika. Jezik nije samo sredstvo komunikacije, nego nositelj kulture, sjećanja i iden-

titeta. Kroz program i sadržaje koje stvaramo nastojimo njegovati hrvatsku riječ i pokazati da ona ima svoje mjesto u javnom prostoru Crne Gore. Identitet se ne čuva samo velikim događajima. On se čuva svakodnevno – kroz razgovor, kroz medije, kroz kulturu, kroz obitelj i kroz osjećaj pripadnosti.

► **Kakva je suradnja Radio Dux-a s hrvatskim institucijama u Crnoj Gori i Republici Hrvatskoj?**

Suradnja s hrvatskim institucijama u Republici Hrvatskoj vrlo je dobra i iznimno nam je važna. Ona se vidi kroz ra-

zličite oblike potpore, zajedničke projekte, posjete i otvorenost za razgovor o potrebama hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Posebno nam znači razumijevanje i potpora Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji prepoznaje važnost našega rada. Kada govorimo o institucijama hrvatske zajednice u Crnoj Gori, posebno bih istaknula suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem. Nalazimo se u istom prostoru i svakodnevno surađujemo. Predsjednik HNV-a Zvonimir Deković dugi niz godina povezuje institucije, ljude i projekte te se snažno zauzima za očuvanje položaja hrvatskog naroda u Crnoj Gori. Radio Dux surađuje i sa svim hrvatskim udrugama, kulturnim društvima i institucijama, jer smatramo da samo zajedničkim radom možemo postići više.

► **Koliko su mlađe generacije zainteresirane za sadržaje na hrvatskom jeziku i kako ih nastojite uključiti u rad medija?**

Današnje generacije žive u vremenu koje je potpuno drukčije od onoga u kojem smo mi odrastali. Informacije dolaze brzo, sadržaji se mijenjaju iz minute u minutu i nije uvijek lako privući pažnju mladih ljudi. Međutim, ne mislim da mladi nisu zainteresirani. Mislim da samo moramo pronaći način na koji ćemo im se približiti. Nastojimo ih uključivati kroz emisije, razgovore i prilike da predstavljaju svoje aktivnosti, mišljenja i ideje. Važno nam je da ne budu samo publika, nego aktivni sudionici. Upravo zato pripremamo podcast studio koji će mladima ponuditi drugačiji prostor komunikacije. Želimo im dati mogućnost da govore o temama koje ih zanimaju, da predstavljaju svoje uspjehe i da osjete kako je Radio Dux i njihov medij. Na nama je da se prilagodimo novim generacijama, ali i da im pokažemo vrijednost onoga što imaju – svoju kulturu, jezik i naslijeđe.

► **Digitalne platforme mijenjaju navike publike. Kako se Radio Dux prilagođava novim medijskim trendovima?**

Mediji danas više nisu ograničeni samo na radio-frekvenciju ili tiskani oblik. Ljudi informacije žele dobiti brzo, dostupno i na platformama koje svakodnevno koriste. Zato se i mi prilagođavamo. Radio Dux je prisutan na društvenim mrežama poput Facebooka i Instagrama, gdje svakodnevno komuniciramo s publikom i objavljujemo sadržaje. Svjesni smo da mlađe generacije možda neće uvijek uključiti radio u klasičnom obliku, ali će poslušati zanimljiv razgovor, pogledati video sadržaj ili pratiti podcast. Upravo zato pripremamo podcast studio. Želimo pratiti suvremene trendove, ali pritom zadržati ono najvažnije – kvalitetan sadržaj, vjerodostojnost i blizinu ljudima. Tehnologija se brzo mijenja, ali potreba za pouzdanim informacijama i ljudskom pričom ostaje ista.

► **Kako vidite budućnost manjinskih medija u vremenu umjetne inteligencije, društvenih mreža i sve bržih promjena u načinu informiranja?**

Budućnost medija zasigurno će biti obilježena velikim tehnološkim promjenama. Umjetna inteligencija i nove tehnologije mogu biti korisni alati koji će pomoći novinarima u radu, ali vjerujem da nikada neće zamijeniti ono naj-

važnije – ljudski pristup. Manjinski medij nije samo mjesto prijenosa informacija. On poznaje svoju zajednicu, njezine ljude, njezinu povijest i posebnosti. To je nešto što se ne može zamijeniti algoritmom. Ipak, moramo biti spremni prihvatiti promjene. Ne možemo ostati izvan novih tehnologija jer bismo se tako udaljili od publike, posebno mladih ljudi. Vjerujem da će opstati oni mediji koji uspiju spojiti tradiciju i suvremenost – koji će čuvati svoje vrijednosti, ali istodobno pronaći nove načine komunikacije. Radio Dux će uvijek imati svoju posebnu ulogu jer ne prenosimo samo vijesti. Mi prenosimo priče ljudi, čuvamo sjećanja i povezujemo zajednicu.

► **Surađujete li s medijima hrvatske nacionalne manjine u okruženju, možda s HRT-om?**

Suradnja s drugim hrvatskim medijima vrlo nam je važna jer omogućuje razmjenu iskustava, sadržaja i informacija, ali i veću vidljivost hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Surađujemo s Hrvatskom izvještajnom novinskom agencijom (HINA), od koje preuzimamo određene sadržaje, kao i s Hrvatskim katoličkim radiom. Također postoji suradnja s Hrvatskom radiotelevizijom, čiji novinari prate važne događaje u Crnoj Gori, posebno prilikom dolaska visokih hrvatskih dužnosnika, predsjednika Republike Hrvatske, predsjednika Vlade i drugih predstavnika institucija. Takva suradnja nam je značajna, jer kroz nju teme vezane uz hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori dolaze do šire javnosti. Važno je da se o nama govori ne samo kada postoje određeni izazovi, nego i kroz pozitivne priče – o kulturi, baštini, uspjesima naših ljudi i životu zajednice. Smatram da hrvatski mediji, bilo u Republici Hrvatskoj, bilo u zemljama gdje žive hrvatske manjinske zajednice, imaju zajedničku odgovornost – čuvati hrvatsku riječ i povezivati ljude.

► **Kakav je danas položaj hrvatske zajednice u Crnoj Gori? Što su najveći izazovi?**

Hrvatska zajednica u Crnoj Gori ima dugu i bogatu povijest. Mi smo autohtoni narod na ovim prostorima i stoljećima smo svojim djelovanjem ostavili dubok trag u kulturnom, pomorskom, društvenom i gospodarskom razvoju Boke kotorske i Crne Gore. Smatram da se za svoj položaj moramo nastaviti boriti vlastitim radom, zajedništvom i odgovornošću. Nitko drugi neće sačuvati ono što je naše ako to sami ne budemo čuvali. Ne trebamo se nikome sklanjati niti zaboraviti tko smo, ali isto tako vjerujem u otvoren dijalog, međusobno poštovanje i zajednički život. Najveći izazov vidim u očuvanju identiteta među mladim generacijama. Vrijeme u kojem živimo donosi mnoge mogućnosti, ali nosi i opasnost da se izgubi povezanost s vlastitim korijenima. Zato je važno mladima govoriti o vrijednosti onoga što su naslijedili. Trebaju znati povijest svojih predaka, upoznati svoju kulturu, jezik i običaje. Identitet nije nešto što se samo naslijedi – on se svakodnevno gradi i prenosi.

► **Koliko je danas teško očuvati hrvatski jezik u javnom prostoru Crne Gore i kakvu ulogu u tome ima Radio Dux?**

Jezik je jedan od temelja svakog identiteta. On nije samo način komunikacije, nego nositelj kulture, tradicije i sjećanja jednog naroda. Za manjinske zajednice očuvanje jezika uvijek je poseban izazov jer zahtijeva svakodnevni

trud i svijest o njegovoj važnosti. Upravo zato mediji imaju veliku odgovornost. Radio Dux kroz svoj program i portal nastoji njegovati hrvatski jezik i dati mu prostor u javnosti. Nastojimo da hrvatska riječ bude prisutna svakodnevno – kroz vijesti, razgovore, kulturne sadržaje i priče o ljudima. Posebno je važno da mladi čuju hrvatski jezik, da ga koriste i da ga dožive kao nešto prirodno i svoje. Ako želimo sačuvati jezik, moramo ga živjeti. Ne možemo očekivati da će se identitet očuvati samo kroz velike manifestacije ili posebne prigode. On se čuva svakoga dana – u obitelji, u obrazovanju, u kulturi i kroz medije.

► **Posljednjih godina sve se više govori o regionalnom identitetu Bokelja, a dio građana na popisima izjašnjava se kao Bokelji. Koliko takvo izjašnjavanje, po Vašem mišljenju, utječe na brojnost i položaj hrvatske zajednice u Crnoj Gori?**

Boka kotorska je prostor bogate povijesti i različitih identiteta. Bokeljstvo je dio te baštine i predstavlja snažan osjećaj pripadnosti ovom prostoru koji mnogi ljudi nose u sebi. Svatko ima pravo slobodno se izjasniti o svom identitetu i to pravo treba poštovati. Međutim, važno je razumjeti da regionalni i nacionalni identitet nisu isto i da se oni ne moraju međusobno isključivati. Netko može biti ponosni Bokelj i istodobno ponosni Hrvat. Upravo je ta slojevitost identiteta oduvijek bila posebnost Boke kotorske. S druge strane, činjenica je da brojnost nacionalne zajednice ima određeni značaj kada govorimo o ostvarivanju manjinskih prava i položaju zajednice u društvu. Zato je važno otvoreno razgovarati o identitetu i mladim ljudima objasniti vrijednost njihova nasljeđa. Najvažnije je da se svatko izjašnjava slobodno, ali i da poznaje svoju povijest i svoje korijene.

► **Crna Gora najdalje je, od zemelja Zapadnog Balkana odmakla u procesu pristupanja Europskoj uniji. Što bi članstvo u EU značilo za hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori i može li ono dodatno unaprijediti zaštitu manjinskih prava i očuvanje hrvatskog identiteta?**

Ulazak Crne Gore u Europsku uniju bio bi važan korak za cijelo društvo, pa tako i za hrvatsku zajednicu. Europske vrijednosti temelje se na poštovanju različitosti, zaštiti manjinskih prava i očuvanju kulturne baštine svih naroda koji žive u jednoj državi. Vjerujem da bi članstvo u Europskoj uniji moglo donijeti dodatne mogućnosti za razvoj, povezivanje i jačanje institucija koje rade na očuvanju identiteta manjinskih zajednica. Međutim, sama europska integracija ne može zamijeniti ono što svaka zajednica mora učiniti sama. Identitet se ne čuva samo zakonima i institucijama. On se čuva ljudima, obiteljima, kulturom, jezikom, obrazovanjem i spremnošću da se vlastito naslijeđe prenese dalje. Mi moramo biti svjesni vrijednosti onoga što imamo. Naši preci ostavili su nam bogatu kulturnu i povijesnu baštinu i naša je odgovornost da je sačuvamo. Vjerujem u budućnost hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Ako budemo zajednički radili, ako budemo njegovali svoj jezik, kulturu i tradiciju te ako mlade generacije uključimo u taj proces, imat ćemo razlog za optimizam. Radio Dux će i dalje nastojati biti mjesto gdje se čuje glas hrvatske zajednice, mjesto koje povezuje ljude i čuva priče koje bi bez nas možda ostale nezabilježene.

Bolto Dulić – jedan od najplodnijih arhitekata bunjevačkih Hrvata

Nakon projekta za đurđinsku crkvu Bolto Dulić je ponovno angažiran i za gradnju crkve u Hajdukovu. Projektirao je i crkvu Marije Majke Crkve u Subotici

Župna crkva sv. Ivana Krstitelja u Hajdukovu

Naselje Hajdukovo (mađ. Hajdújárás) u neposrednoj blizini Palića počelo se nastanjivati krajem 19. stoljeća, djelomice zbog toga što je 1865. na području župe izgrađena željeznička pruga Segedin-Subotica-Baja, a početkom 20. stoljeća izgrađena je i cesta, pa je ovo područje postalo još privlačnije za život. Većina stanovnika Palića i okolice bili su rimokatolici, dok je pravoslavno stanovništvo agrarnom reformom i kolonizacijom nakon Prvog svjetskog rata naselilo Palić i dijelom naselje Masarikovo, koje se vremenom »utopilo« u Hajdukovo. U crkvenoj organizaciji toga doba rimokatolici su pripadali župi na Staroj Torini (danas Šupljaku) koja je brojila 7.249 osoba. U okolini Palića postojala je samo jedna crkva, posvećena sv. Katarini, izgrađena 1824. godine. Izgradnjom nove crkve (započeta 1936., dovršena 1938.) Hajdukovo je izdvojeno iz

župe sv. Katarine na Šupljaku kao samostalna vikarija, a u godini osamostaljenja Subotičke biskupije, 1968. proglašeno je župom. Crkva u obližnjem naselju Nosa je kao vikarija sv. Augustina izdvojena iz župe sv. Katarine u Šupljaku. Po projektu kanjiškog arhitekta **Vilmosa Tótha** započeta je 1999. izgradnja nove crkve, a dovršena je 2007. godine. Danas stanovništvo Hajdukova uglavnom čine rimokatolici i adventisti. Katolička crkva se nalazi pored glavne ceste na zapadnom ulazu u selo, dok je adventistička crkva smještena na istočnom izlazu iz sela.

Nakon projekta za đurđinsku crkvu Bolto Dulić je ponovno angažiran i za gradnju crkve u Hajdukovu. Pri projektiranju odlučio se za asimetrično postavljen zvonik koji ne izlazi iz tijela crkve. Zaobljeni prozorski otvori, ravna obrada fasadnog platna i svedenost forme predstavljaju

Zajednički kalendar hrvatskih manjinskih institucija u Srbiji za 2026. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih arhitekata u Srbiji. Mjesec kolovoz predstavljaju radovi **Bolte Dulića** koji je uz **Titusa Mačkovića** najplodniji arhitekt iz redova bunjevačkih Hrvata.

Bačka apostolska administratura (današnja Subotička biskupija) nastala je nakon Prvog svjetskog rata i razgraničenja Kraljevine SHS s Mađarskom jer je do uspostave prve južnoslavenske države bila u sklopu nadbiskupije u Kaloči. **Lajčo Budanović** imenovan je za prvog administratora te je on, uz rad na administraturi tijekom 1920-ih i 1930-ih započeo proces izgradnje brojnih crkava, primjerice u Apatinu, Bačkom Petrovcu, Senti, Čantaviru, Hajdukovu, Đurđinu, Kelebiju, Maloj Bosni, Novom Sadu i drugim mjestima.

kontinuitet oblikovanja s đurđinskom crkvom. Crkva je skromnijih dimenzija, visina glavnog broda doseže polovinu visine zvonika. Glavno pročelje je riješeno trokutnim slijepim zabatom. Jedini element raščlambe pročelja je neuobičajen dizajn glavnog portala koji je fasadnom opek-om vizualno povezan u jednu cjelinu. Istu opeku Dulić je iskoristio i za formiranje prozorskih otvora na zvoni-

Prvotna bogomolja nalazila se u skromnom objektu policijske zgrade. Uoči Drugog svjetskog rata započele su pripreme za izgradnju crkve naspram Pravoslavne crkve na mjestu gdje se danas nalazi trgovina. Međutim, ratne i poratne okolnosti spriječile su te planove. Biskup **Matiša Zvekanović** bio je odlučan u namjeri da izgradi crkvu u južnom predgrađu, budući da je stanovništvo

je apsidalni prostor svetišta odvojen polukružnim svodom od ostatka crkve, slično rješenju crkve u Đurđinu. Nedavno su vršeni radovi na obnovi fasada, a najavljena je i obnova krovišta u narednom razdoblju.

Župna crkva Marije Majke Crkve u Subotici

Današnje subotičko južno predgrađe Aleksandrovo nastalo je planskom kolonizacijom krajem 18. stoljeća, te je imalo status zasebnog mjesta sve do 1904. kada je pripojeno gradu Subotici. Prva vikarija je osnovana od strane župe sv. Roka 1926., a Aleksandrovo postaje samostalna župa 1956. godine.

Aleksandrova brzo raslo uslijed blizine tvornica *Fidelinke*, *Subotičke mljekare*, *Bratstva*, 29. novembra i drugih. Prve službene molbe za podizanje crkve datiraju u 1968. godinu kada je ustanovljena samostalna Subotička biskupija, nakon čega je Bolto Dulić izradio potrebne projekte i nacрте. Međutim, dozvolu za gradnju je bilo teško dobiti. Ipak, nakon desetljeća čekanja, biskup Zvekanović iskoristio je društveno pogodni trenutak dobivanja odličja »Bratstvo-jedinstvo«, neposredno nakon smrti predsjednika **Tita**, te je od tadašnje subotičke vlasti i predsjednika općine **Károlya Bagija** zatražio dozvolu za gradnju crkve. Odlučeno je da se novi sakralni objekt podigne na mjestu starog Fircovog mlina, tada na rubu a danas u središtu Novoga

ku kojega na vrhu raščlanjuju bifore na svim stranama. Tlocrtna dispozicija je jednostavna u formi pravokutnika, a sam objekt se naslanja na župni stan s kojim čini vizualni kontinuitet. Unutrašnjost crkve čini jedan brod raščlanjen s po tri polukružno završena prozora s obje strane. Strop je ravan i obložen drvenom građom, dok

naselja kamo se Aleksandrovo širilo. Kako se ne bi gubilo vrijeme, postojeći Dulićev projekt je prilagođen i prihvaćen. S tadašnjim župnikom **Andrijom Kopilovićem** odlučeno je da naziv župe i sakralnog objekta glasi Marija Majka Crkve te se odredio i datum posvete crkve na dvadesetu godišnjicu otvaranja Drugog Vatikanskog sabora,

odnosno 11. listopada 1982. Ugovor o izvođenju radova sklopljen je s tadašnjim subotičkim poduzećem *Integral – Polet*. Kamen temeljac postavljen je 21. rujna 1981. godine. Gradnja je tekla bez većih smetnji te je po planu 1982. posvećena nova crkva. Za izgradnju je utrošeno oko milijun tadašnjih dinara. Od toga su vjernici župe dobrovoljnim priložima prikupili oko 250.000 tisuća, katedralna župa dala je 50.000, a 700.000 je nabavio biskup Zvekanović putem donacija iz inozemstva. Nabavljena su elektronska zvana iz Italije (prva takva u biskupiji).

Dulić se i u ovom projektu držao oprobano recepta, asimetrično postavljenog zvonika, s korekcijom smještanja ulaza u istoj osi čime je dodatno razbijena simetrija pročelja. Zvonik je postavljen na tri etaže s pravokutnim prozorskim otvorima, dok se na pročelju nalazi okrugli prozor. Ovaj objekt dodatno se ističe upotrebom fasadne opeke na svim stranama objekta. Unutrašnjost je jednobrodno određena, uz uporabu betonske konstrukcije i stupova koji nose krovšte.

goslavije. Doneseno je kamenje iz Marije Bistrice, Letnice s Kosova, s otoka Škrpjela iz Crne Gore, iz Solinskog svetišta, Sinja, Veprica (pored Makarske), Trsata, a potom iz slovenskog Brezja, Aljmaša, Olova u Bosni, s Tekija iz Srijema te zemlja iz Doroslava. Dvanaest kamenova na kojima leži oltarna ploča su iz Posušja, a menza je iz Dubrovnika. U oltaru se nalaze moći sv. Nikostrata. Krstionica predstavlja repliku Višeslavove

krstionice iz Nina. Prvotni plan predviđao je drukčiji izgled svetišta. Planiran je veliki zlatni mozaik, gdje se iz kupole crkve sv. Petra i tornjeva subotičke katedrale izvija lik Majke Božje Virgo orans raširenih ruku, s likom Isusa na grudima. Na zlatnoj pozadini trebali su biti likovi sv. Pavla, Terezije Avilske, Ćirila i Metoda i sv. Stjepana. Dolje je narod – Crkva – s poznatim likovima Pape, biskupa i vjernika. Od ovoga se odustalo iz financijskih razloga. Vremenom su nabavljene orgulje, izgrađen kor, dograđene su župna dvorana i kuća časnih sestara. Svetište je oslikano te prikazuje kupolu sv. Petra u Rimu, subotičku i zagrebačku katedralu.

Na zidove su 2003. godine postavljena Otajstva krunice izrađena u tehnici slame koje su tijekom 25 godina izrađivale slamarke **Ana i Teza Milodanović**. Župi danas pripadaju i Biskupijsko svetište Gospe od Suza u Subotici (Bunarić) s kapelom (izgrađena između 1896. i 1900.) te kapela na Čantavirskom putu posvećena sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću (2017.).

Branimir Kopilović

FOTO: Attila Kovács (<https://catholic-su.rs/hr/marija-majka-crkve-subotica/>)

Istočni zid zanimljivo je riješen naizmjeničnim redanjem ukošenih zidova s pravokutnim prozorima, dok je s druge strane zid ravan, raščlanjen s pojasom prozorskih otvora neposredno do stropnog dijela. Svetište je osvijetljeno velikim bočnim prozorom koje se proteže od poda do vrha.

Dužina crkve iznosi 46 m, širina 19 m, visina unutrašnjosti je 9 m, a tornja 22 metra. Za unutrašnje uređenje križevi su doneseni iz Marijanskih svetišta ondašnje Ju-

Ampa strašnija od bombe

Mediji su 27. srpnja objavili strašnu vijest: na pružnom prijelazu kod Odžaka poginuli su dvadesetsedmogodišnja majka i njen trogodišnji sin. Prema prvim, neslužbenim, informacijama do nesreće je došlo tako što je majka u punoj brzini pokušala zaobići spuštenu rampu i u tom trenutku na vozilo je naletio vlak koji je iz Novoga Sada išao ka Somboru. Kako smo u zaključku teksta u petak napisali, ovaj slučaj bi se mogao podvesti u čisto »ljudski faktor«, a detalje zašto je do toga došlo javnost vjerojatno nikada neće saznati. Ali, strepnja od podignutih rampi kada ide vlak i dalje postoji, a tragedija od ponedjeljka samo je dodatno pojačava.

Pod »ljudski faktor«, za koji je također mala vjerojatnoća da će javnost u skorije vrijeme saznati tko iza svega stoji, mogli bi se također podvesti i slučajevi dojave o postavljenim bombama ili eksplozivnim sredstvima, ranije u školama, a u novije doba vlakovima diljem Srbije. Dovolj-

na predvidive predstave koje se odvijaju uvijek u vrijeme nezgodno za vlast, to je ujedno i jedna od najgorih mogućih društvenih reakcija kojom se izražava nemoć da se učini bilo što konkretnije i korisnije. Ne treba, naime, biti pravni ekspert pa da se dođe do zaključka da lažna dojava o postavljenim bombama u vlakove spada u red teških kaznenih djela jer se na taj način, poput požara, može izazvati panika kod građana, a samim tim i dovesti u pitanje opća sigurnost. Ne treba napamet ni znati policijski priručnik ili pravilnik pa da se toj i takvoj dojavi – ako je uopće postojala – pristupi onako kako i zaslužuje: istraga dok se ne utvrdi adresa s koje je poslana i osobe koja je to učinila. Pokušajte, recimo, zamisliti situaciju da vi osobno – iz čiste dosade ili zlobe – sa svog računala ili telefona uputite lažnu dojavu o postavljenom eksplozivu u vlak ili na kolodvoru: za pet minuta bi vam pred stan došli specijalci, a za šest biste već imali lisičine na rukama. Naravno, oni koji to stvarno rade, rade to malo sofisticiranije, ali stvar je u suštini ista: to se goni dok se ne uhvati.

Osnovni problem nije, međutim, u građanima. Oni, kako smo rekli, ovakve informacije izvirgavaju ruglu, i to na sramotu svih struktura vlasti. Osnovni problem je u institucijama, konkretno u Ministarstvu unutarnjih poslova jer javnost pojma nema doživljavaju li njihovi djelatnici dojave o bombama kao i građani: čuju na vijestima pa uz prezriv osmijeh nastave raspravu je li sudac sinoć vukao za domaće ili nije ili pak odmah stupaju u stanje najviše pripravnosti, očekujući poziv nadređenog da im da upute kako dalje postupati. Javnost, dakle ni sada – kao ni u trenutku kada je vijest objavljena – pojma nema ni tko je uputio dojavu o

eksplozivnim sredstvima niti s kojim namjerama. Nema, zahvaljujući Ministarstvu unutarnjih poslova, pojma niti o tome jesu li te vijesti – a samo ih je na Željeznici bilo tri-četiri – stvarne ili izmišljene zarad obustave prometa i stvaranja kaosa druge vrste.

»Kaos druge vrste« svakako je psihološko stanje svakog putnika koji se zbog – prave ili lažne, svejedno – dojave o podmetnutim bombama za prijevoz mora snalaziti kako zna i umije ili pak na koncu od njega odustati. Naravno, ne svojom nego krivnjom drugih.

Stoga na koncu jedno tako jednostavno pitanje svim nadležnim institucijama (policiji, tužiteljstvu, sudstvu) na čijem bi odgovoru javnost i te kako bila zahvalna: dokle se stiglo u otkrivanju identiteta osoba u slučajevima dojava bombi u vlakovima širom Srbije; zna li se tko su?

Z. R.

no je samo da studenti ili oporba najave održavanje malo većeg skupa u Beogradu pa da *Željeznice Srbije* javnost obavijeste da su dobili dojavu o postavljenim eksplozivnim napravama i da istoga trenutka željeznički promet bude obustavljen na svim pravcima unutar i izvan granica države. Za divno čudo, situacija se za razmjerno kratko vrijeme dovede u red pa vlakovi nastave prometovati već sutradan kao da se prije toga ništa nije dogodilo. Nešto poput ljetnog nevremena, koje – koliko god jako bilo – po pravilu ne traje dugo i ljudi uskoro nastave živjeti po starom.

Zapravo, ako ćemo pravo, ovdašnji ljudi više se boje »ampe« (vremenske nepogode) negoli opasnosti od bombi u vlakovima, i to iz jednostavnog razloga: za prvu znaju da je stvarna, a u drugu ne vjeruju. Druga je čak i predmet opće sprdnje i smišljanja viceva.

I koliko god prezrivi podsmjesi velikog broja građana na vijest o postavljenim bombama bili normalna reakcija

FOTO: subotica.com

Dužijanca u Mirgešu

Posljednja seoska *Dužijanca*, pred proslavu središnje žetvene svečanosti u Subotici, održana je u nedjelju, 2. kolovoza, u Mirgešu u Domu kulture.

Nositelji mirgeške *Dužijance* bili su tavan-kutski bandaš **Nemanja Pokornić** i bandašica **Milica Tikvicki**, skupa s malim bandašom **Ivanom Vojnićem Mijatovim** i malom bandašicom **Marijom Žarić**. Proslavi su, kao i na ostalim seoskim žetvenim svečanostima, prisustvovali i nositelji središnje gradske *Dužijance* – bandaš **Teo Margetić** i bandašica **Mila Kujundžić** te bajmački bandaš i bandašica **David Martinović** i **Ema Crnković**.

Svetu misu, u znak zahvale Bogu na novome kruhu, predvodio je župnik tavankutske župe Presveto Srce Isusovo vlč. **Marijan Vukov**, koji se, među ostalim, osvrnuo na aktualnu sušu i njezine posljedice po proizvodnju hrane.

»Je li moguće biti zemljoradnik, gledati u nebo, a ne moliti se Bogu? Iz moje perspektive, nekog tko je došao tu

Bogu kazati – hvala Ti na svemu što si nam darovao, hvala Ti što ne razumijemo zašto je to baš sve tako, hvala Ti na iskušenjima, hvala Ti na tom križu kojeg dugo nosimo.

Dokle će i kako će to biti u budućnosti, ne znamo, ali znamo da ako nosimo naš zemljoradnički, ratarski, vinogradarski ili bilo kakav križ, s Tobom Gospodine, onda vjerujemo da nećemo biti ostavljeni na cjedilu, vjerujemo da nećemo biti zaboravljeni, nego da će se Bog pobrinuti ne samo za nas i naše obitelji, već i za to da dobiju ono što im treba te da na taj način možemo, proizvodnjom hrane djelovati lokalno, ali s globalnim karakterom. Ako je Gospodin Isus Krist u svoje vrijeme nekoliko puta nahranio 15 tisuća osoba, što je njemu djelovati na taj način da naše duše i pameti čuva i u svetoj kršćanskoj vjeri, a svakako da nam blagoslivlja našu svakodnevnicu, naš posao, naše usjeve i njive da dobiju ono što im je potrebno«, naveo je vlč. Vukov.

Nakon mise, u dvorištu Doma kulture održano je druženje uz tamburaše i igru u kolu.

I. Petrekanić Sič

prije pet godina i uči s prve linije proizvodnje hrane, nije moguće. Pogotovo što više ne možemo kazati – jednom u sedam godina je suša. Kako sam došao u Tavankut, Bože dragi, kao da je svake godine suša. A svake godine imamo *dužijancu*, jedni druge potičemo, hrabrimo i idemo zahvaliti Gospodinu. Zato postavljam izazovno pitanje – imamo li mi uopće na čemu Bogu zahvaliti unatoč ovim surovim prilikama i uvjetima? Neću ja odgovoriti na ovo pitanje, nego oni koji su stariji od mene, oni s kojima sam okružen, pa i oni koji su mlađi. Ipak, vjerujem da možemo ovaj dan, kada dođe *dužijanca*, je li u župnoj crkvi u Tavankutu, je li ovdje u vikariji u Mirgešu,

Zahvala za žetvu u znaku Godine oca Gerarda

Dužijanca u Đurđinu

U Đurđinu je 2. kolovoza proslavljena *Dužijanca* – zahvala Bogu za plodove ovogodišnje žetve. Okupljeni vjernici pred crkvom sv. Josipa Radnika dočekali su konjske zaprege koje su dovezele djecu i mlade u narodnim nošnjama te bandaša **Ivana Vukova** i bandašicu **Mariju Milodanović**, u pratnji maloga bandaša **Luke Orčića** i male bandašice **Sofije Bako**.

Svečano euharistijsko slavlje predvodio je župnik preč. **Daniel Katačić** u zajedništvu s predsjednikom UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrijom Anišićem**.

U svojoj je propovijedi vlč. Katačić, tumačeći nedjeljno evanđelje o umnažanju kruha i riba, podsjetio njegovu poveznicu s euharistijom.

»To je zaista prava slika euharistije koja je slika nebeske gozbe gdje nam se Isus daje u obilju. I danas moramo ići za Isusom kako bismo uživali nebesku hranu. Isus nas poziva da dođemo na euharistiju, da besplatno uživamo najdragocjeniji dar – svetu pričest«, zaključio je vlč. Katačić.

Budući da se ovogodišnja *Dužijanca* slavi u godini u kojoj se obilježava 150. obljetnica rođenja i 70. obljetnica smrti sluge Božjega, karmelićanina oca **Gerarda Tome Stantića**, vlč. Katačić u propovijedi je podsjetio i na njegove misli o euharistiji.

»Našu ovogodišnju *Dužijancu* krase i uspomena na oca Gerarda, dičnog đurđinskog sina, čija se 150. obljetnicu rođenja ove godine navršava. Važnost ovog jubileja prepoznala je ne samo naša župa, nego i Subotička biskupija, te je cijelu ovu godinu proglasila Godinom oca Gerarda. Otac Gerard bio je veliki štovatelj euharistijskog otajstva. U njegovim mislima o euharistiji otkriva se duboko otajstvo povezanosti. Zsigurno da je i sam otac Gerard na svojem salašu sa svojom obitelji slavio *dužijancu* na koncu žetve. Slike polja, rada, žita, prirode koje je kao mali dječak gledao pod đurđinskim nebom, on duboko nosi u svom srcu i prigodno ih koristi da bi jednostavnim riječima opisao veliku teološku istinu. Na jednom mjestu piše: 'Euharistija je polje od kojeg nema ništa bolje. Na polju euharistije raste duhovno žito. Euharistija je vrt u kojem rastu sveti junaci koje donose lijepi plodovi majci Crkvi', ističe naš otac Gerard«, rekao je vlč. Katačić.

Ovogodišnja slika od slame koju su bandaš i bandašica pri-nijeli na oltar uz kruh također je bila u znaku jubileja. Sliku s likom oca Gerarda izradila je slamarka **Marija Vidaković** iz Đurđina.

U proslavi *Dužijance* sudjelovali su djeca i mladi u narodnim nošnjama, kao i gradski bandaš i bandašica, te bandaši i bandašice iz okolnih mjesta.

Program je nastavljen navečer tradicionalnom akademijom *Rič pod đermom*, koja je bila posvećena obilježavanju Godine oca Gerarda, a nakon nje je uslijedilo *Bandašicino kolo*.

A. G.

Teo Margetić i Mila Kujundžić, ovogodišnji bandaš i bandašica

Dužijanica u njihovim očima

»Mislim da je velika čast, ali i velika odgovornost prihvatiti ulogu bandaša i bandašice. Pored čuvanja tradicije, imamo prilike za druženje i to je jedan od glavnih poticaja zašto bih svima koji budu u toj prilici preporučila da prihvate ovu ulogu«, kaže Mila, a Teo posebno naglašava kako je pomoć prijatelja i podrška obitelji od velikog značaja i svim ovim pripremama to daje dodatnu ljepotu

Bandaš Teo Margetić i bandašica Mila Kujundžić ovih su dana u velikim pripremama za gradsku Dužijancu u Subotici. Njihove su dužnosti počele već početkom godine, od blagoslova žita na blagdan sv. Marka, zatim svečanoj proslavi Tijelova, a početkom ljeta i početkom proslava seoskih dužijanci, njihove su se obveze intenzivirale. Zatekli smo ih u radnom okruženju, na čišćenju i pletenju žita kada su s nama podijelili svoje dosadašnje dojmove o ulozi koju ove godine imaju čast nositi.

Mila kaže da je ona prva saznala da je izabrana za bandašicu, no sve je to krenulo od šale njenog župnika **Andrije Anišića**, pa taj poziv nije odmah shvatila ozbiljno.

»Uvijek sam se nadala da ću jednom biti bandašica, ali sam se ipak iznenadila jer uvijek ima puno kandidata. Iako pripadam župi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu, pretežno idem u subotičku župu sv. Roka i tako me je vlč. Anišić jednom pitao želim li biti bandašica. Rekla sam da bih, ali sve je to bilo kroz neku šalu, ništa ozbiljno. Nakon nekog vremena mi je poslao poruku da

tražim bandaša i onda sam pretpostavila da je to već definitivno«, kaže Mila.

Ni pravoga bandaša nije uvijek lako pronaći. Mila je davala nekoliko prijedloga, no prema tradiciji, bandaš se pronašao u krugu čuvara Božjeg groba.

Radosno prihvatiti poziv

Teo kaže da je nakon Uskrsa on izabran za bandaša. Poziv ga je iznenadio, no ipak je to bilo nešto što se moglo očekivati:

»Ove godine među čuvarima nas je dosta mlađih, tako da sam ušao u taj izbor. I ja sam dobio poruku od vlč. Andrije Anišića i nakon nekoliko dana kada sam promislio, rado sam prihvatio«, kaže Teo.

Teo Margetić rođen je 4. veljače 2006. godine. Student je druge godine Pravnog fakulteta u Novom Sadu. Završio je Osnovnu školu *Matko Vuković*, a potom opći smjer Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici. Dugi niz godina bio je ministrant u župi sv. Terezije Avilske, a danas je čuvar Božjeg groba. Aktivan je i kao animator Subotičkog oratorija. I ove je godine između završetka ispitnih rokova i početka programa *Dužijance* pronašao vrijeme za sudjelovanje na Ljetnom oratoriju kao animator.

Od prvog poziva do uloge bandašice

Mila Kujundžić rođena je 10. travnja 2004. godine. Ima tri mlađe sestre – Ivu, Mariju i Klaru. Od 2012. godine aktivna je članica HKC-a *Bunjevačko kolo*, a od prošle godine i članica njegova Upravnog odbora. Završila je Srednju ekonomsku školu, a već tri godine zaposlena je u kozmetičkom salonu. Aktivna je i u župi sv. Roka, gdje pjeva u župnom zboru te sudjeluje u službi čitača.

Mnoge obveze, još više susreta

Pored redovitih obveza bandaša i bandašica svih godina, poput sudjelovanja na okolnim seoskim *dužijancama*, sudjelovanju na *Takmičenju risara*, književnim večerima i izložbama, ove su godine imali priliku i otkriti ploču u spomen **Blašku Rajiću** koja je postavljena na crkvu sv. Roka u spomen prve proslavljene *Dužijance*.

Osim novih obveza, *Dužijanca* otvara nove prilike za druženje i povezivanje. Mila i Teo gosti su na svakoj seoskoj *dužijanci*, pa kažu da su svi bandaši i bandašice

njihovi vršnjaci i sa svakim su pronašli nešto zajedničko. Osim sudjelovanja na svetim misama i ručku, rado posjete navečer i *Bandašicino kolo*. Iako im je nedjeja za nedjeljom ispunjena brojnim obvezama i zahtjevnim rasporedom, radosni su što imaju priliku biti dijelom svih slavlja. Vjeruju da će ova zajednička iskustva i uspomena koje stvaraju ostati poveznica među svim ovogodišnjim bandašima i bandašicama.

Sve je spremno za gradsku *Dužijancu*

Mila i Teo kažu da za *Dužijancu* šivaju novu nošnju, a za sve okolne *dužijance* kombiniraju nešto od nošnje koju imaju, mnogi pojedinci im ponude svoju nošnju iz privatnih zbirki, a uvijek im je na raspolaganju i nošnja iz *Bunjevačkog kola*. Tako je za svako njihovo pojavljivanje u programu *Dužijance* potrebno pažljivo odabrati prikladnu nošnju, a iza svake odjevne kombinacije stoje vrijeme, priprema. Perlice od slame izradit će im **Jozefina Skenderović**.

U jeku priprema vrijeme brzo prolazi i sama proslava *Dužijance* sve je bliže.

»Trenutno smo zaposleni oko čišćenja i pletenja žita, pa nam vrijeme brzo prolazi. Ne stignem puno razmišljati o samoj *Dužijanci*, ali vjerujem da će sve dobro proći i da će nam ostati u lijepim sjećanjima«, kaže Teo.

»Mislim da je velika čast, ali i velika odgovornost prihvatiti ulogu bandaša i bandašice. S dosta ljudi smo se povezali što na seoskim *dužijancama*, a što na ostalim pripremama poput ovog čišćenja žita. Dosta ljudi nam pomaže u svim ovim obvezama i stvarno smo zahvalni na tome. Pored čuvanja tradicije, imamo prilike za druženje i to je jedan od glavnih poticaja zašto bih svima koji budu u toj prilici preporučila da prihvate ovu ulogu«, kaže Mila.

Teo posebno naglašava kako je pomoć prijatelja i podrška obitelji od velikog značaja i svim ovim pripremama to daje dodatnu ljepotu.

Pred bandašom i bandašicom vrhunac je proslave *Dužijance*, a svoje dojmove vjerojatno će i nakon nje još dugo sabirati. U tjednu pred samu gradsku *Dužijancu* u petak sudjeluju na *Tamburaškoj večeri* i predstavljanju bandaša i bandašice na gradskom trgu. Tom će prigodom biti izabrani i njihovi pratioci – najljepši parovi u nošnji koji će ih pratiti na samoj proslavi *Dužijance* u nedjelju. U subotu u 18 sati sudjelovat će na svečanoj večernjoj u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske, nakon koje će položiti vijence na spomen-bistu **Blaška Rajića**, a uslijedit će *Skupština risara* i *Folklorna večer* na trgu.

U nedjelju, 9. kolovoza, bandaš i bandašica nakon svečanog ispraćaja u crkvi sv. Roka polaze do katedrale na misu zahvalnicu – središnje slavlje *Dužijance*. Navečer sve pozivaju u *Bandašicino kolo* na gradskom trgu. Nakon kratke stanke, bandaš i bandašica svoje dužnosti ovog ljeta završit će časteći Gospu od Suza na Bunarićkom proštenju 30. kolovoza.

Ana Gaković

Završna proslava 116. *Dužijance*

Program završne proslave 116. *Dužijance*, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, bit će održan od četvrtka, 6. do nedjelje, 9. kolovoza. Posjetitelje očekuju tradicionalni programi na središnjem gradskom trgu, folklorni i tamburaški nastupi, svečana povorka te predaja kruha od ovogodišnjega žita gradonačelniku Subotice.

Program u petak započinje cjelodnevnom izložbom rukotvorina od slame na Gradskom trgu. U 19 sati u predvorju Gradske kuće bit će otvorena izložba radova od slame nastalih na 41. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu. Sat vremena kasnije na Gradskom trgu početak će Tamburaška večer, tijekom koje će biti predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandašica **Teo Margetić i Mila Kujundžić**.

Predsjednik UBH-a *Dužijanica* mons. dr. **Andrija Anišić** najavio je na konferenciji za novinare kako je ovogodišnja proslava, uz redovite programe, donijela i nekoliko važnih novina. »*Dužijanica* je prvi put predstavljena u Europskom parlamentu u Bruxellesu, zahvaljujući hrvatskom europarlamentarcu **Davoru Ivi Stieru**. Posebno je značajno i postavljanje spomen-ploče na crkvu sv. Roka u Subotici, u znak sjećanja na prvu javnu *Dužijancu* i prvu misu zahvalnicu, održanu 6. kolovoza 1911. godine, koju su organizirali Katoličko divojačko društvo i mons. **Blaško Rajić**«, kazao je Anišić.

Dodao je kako su objavljeni i zbornik radova o *Dužijanci* i bunjevačkim udrugama, novi broj revije *Dužijanica* te katalog izložbe kruna slammarke **Ane Milodanović**, priređen u povodu stote obljetnice njezina rođenja.

Sutrašnji (subota) program početak će u 19.30 sati polaganjem vijenaca kod spomen-biste Blašku Rajiću i spomenika Risaru. Od 20 sati na Gradskom trgu bit će održana Skupština risara, nakon koje slijedi folklorna večer.

»Ove godine među gostima će biti kulturno-umjetnička društva iz Mađarske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i ansambli iz Srbije. Posebno nas raduje što će u folklornoj večeri sudjelovati i brojna kulturno-umjetnička društva iz Subotice koja su se prijavila za nastup«, kazala je dopredsjednica Udruge **Ljiljana Dulić**.

Prema njezinim riječima, posjetitelje u subotu očekuje bogat i raznovrstan program ispunjen folklorom, narodnim nošnjama, pjesmama i tradicijom.

Središnja proslava 116. *Dužijance* bit će održana u nedjelju, 9. kolovoza. Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice predviđeni su u 9 sati u crkvi sv. Roka, poznatijoj kao Kerska crkva, dok će svečana povorka prema katedrali sv. Terezije Avilske krenuti u 9.15 sati. Misa zahvalnica za završetak žetve i novi kruh početak će u 10 sati. Nakon mise, oko podneva, svečana povorka krenut će od katedrale prema Gradskom trgu, gdje će bandaš i bandašica gradonačelniku predati kruh načinjen od ovogodišnjega žita. Završni program, Bandašicino kolo, bit će održan u 20 sati na Gradskom trgu.

Direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković** najavio je kako će tijekom prolaska svečane povorke privremeno biti izmijenjen režim prometa.

»Svečanu kolonu, koja će se kretati od Kerske crkve Beogradskim putem, Zagrebačkom ulicom i Ulicom Petra Drapšina, a zatim Trgom žrtava fašizma do katedrale, pratit će prometna policija. Nakon mise, tijekom prolaska svečane povorke, privremeno će biti blokirane ulice koje izlaze na Ulicu Matka Vukovića«, kazao je Piuković.

Režim prometa, kao i vozni red i kretanje gradskih autobusa, bit će prilagođeni vremenu prolaska svečane povorke.

I. U.

Dužijanica 2026. – najava događanja

7. kolovoza tijekom dana – Izložba rukotvorina, Gradski trg, Subotica

7. kolovoza u 19 sati – Izložba radova od slame nastalih na XLI. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, Vestibil Gradske kuće, Subotica

7. kolovoza u 20 sati – Tamburaška večer, predstavljanje bandaša i bandašice, izbor pratilaca, proglašenje i dodjela nagrada za aranžere izloga, Gradski trg, Subotica

8. kolovoza u 18 sati – Svečana Večernja, katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica

8. kolovoza u 19.30 sati – Polaganje vijenaca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića, park ispred Gradske kuće, Subotica

8. kolovoza u 20 sati – Skupština risara i nastup folklornih ansambala, Gradski trg, Subotica

9. kolovoza – središnja proslava *Dužijance 2026.*

9 sati – blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice, crkva sv. Roka Subotica

9.15 – povorka do katedrale sv. Terezije Avilske

10 sati – sv. misa zahvalnica, katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica

12 sati – svečana povorka kroz grad i predaja kruha gradonačelniku, Gradski trg, Subotica

19 sati – posjet grobu Blaška Rajića, Kersko groblje, Subotica

20 sati – Bandašicino kolo, Gradski trg, Subotica

30. kolovoza u 10 sati – Proštenje na Bunariću.

Obiteljska potraga za vječnim počivalištem poginulog vojnika Paje Dulića na talijanskom tlu

»Na korak« do pronalaska

»Sa sigurnošću znamo da je Pajo tamo sahranjen i da su njegovi posmrtni ostaci bili tamo do prve ekshumacije 1935. (posjedujemo dokumente tj. shemu groblja gdje stoji broj parcele s njegovim imenom i datumom kad je umro), a potom su negdje premješteni«, kaže Mijo Galfi, suprug unuke Paje Dulića, Dubravke Dulić Galfi

Prošlo je više od jednog stoljeća od završetka Prvog svjetskog rata, no mnogo je potomaka njegovih žrtava koji i danas tragaju za vječnim počivalištem svojih predaka. Čine to ne samo zbog tuge i osjećaja obveze i odgovornosti, već i zbog potrebe mira i spoznaje da borac koji je podnio žrtvu više nije sam i zaboravljen u dalekoj, tuđoj zemlji. Jednu ovakvu dirljivu i emotivnu priču podijelila je s nama obitelj Dulić Galfi, koja je, nakon godina i godina potrage, sada »na korak« do pronalaska **Paje Dulića**, rodom iz Đurđina, vojnika austrougarske vojske, koji je poginuo na samom kraju spomenutog rata, u jednom malom talijanskom mjestu.

Početak i nastavak potrage

Pajo Dulić, rođen 1888. godine u Đurđinu, kao vojnik austrougarske vojske, bio je sudionikom Prvog svjetskog rata od njegova samog početka, 1914., i gotovo do samog kraja, 1918. godine, kada je poginuo u Italiji, u mjestu Piovega di Sotto u blizini grada Bassano del Grappa u Dolomitima.

Mijo i Dubravka s dvojicom članova udruge Čuvari sjećanja

Ovu emotivnu obiteljsku priču započela nam je Pajina unuka **Dubravka Dulić Galfi**:

»Moj otac **Šime Dulić** imao je sedam godina kada mu je otac poginuo, i kada je završio gimnaziju krenuo je u potragu za točnim mjestom gdje je sahranjen. Znao je gdje je to otprilike, to je tada bila granica između Italije i Austrougarske, u Alpima, budući da mu je to u pismu svojevremeno napisao jedan tamošnji svećenik koji je bio tamo kada je moj *dida* poginuo. Dugo godina je to istraživao, još kao dječica smo s roditeljima putovali po svim pograničnim mjestima u Sloveniji gdje su bila vojna groblja, ali nikada ga nije pronašao niti je došao do bilo kakvih podataka u arhivu ili drugdje«.

Obiteljsku potragu nastavili su Dubravka i njen suprug **Mijo Galfi**, i kockice su se vremenom počele slagati.

»Odlaskom u mirovinu počeo sam se baviti istraživanjem podrijetla mojih i supruginih predaka, a posebno me je zaintrigala priča oko njenog *dide*. Prvo sam otišao u Povijesni arhiv Subotica, ispričao sve ravnateljlu **Stevanu Mačkoviću** koji me je uputio na **Tibora Molnára**, višeg arhivista Povijesnog arhiva Senta koji se među ostalim bavi temama vezanim za Prvi svjetski rat i poginulima u njemu, a koji su podrijetlom iz Sjevernobackog okruga. Dao sam mu sve podatke koje sam imao o njemu, međutim uslijedio je covid i tu je sve nekako stalo«, priča nam Mijo te dodaje kako se s ovim istraživanjem počeo baviti i

sin suprugine sestre, dr. **Ivan Dulić** koji je 2003. godine iz bečkog vojnog arhiva dobio izvod s podatkom da je Pajo Dulić poginuo 12. lipnja 1918. godine i da je sahranjen u mjestu Piovega di Sotto u provinciji Vicenza.

»Taj podatak ga je vjerojatno isto tako zaintrigirao pa je i otišao u to talijansko mjesto. Međutim, na tom mjestu tada nije bilo ničega, postojao je samo spomenik jednom poginulom židovskom vojniku.«

O podacima s kojima je raspolagao i koje je dao senčanskom arhivistu, Mijo Galfi kaže:

»Gospodinu Molnáru sam dao podatke kad i gdje je Pajo bio u vojsci, posjedujemo i tri pisma koja je iz vojske pisao na poleđini fotografija svom ocu, a u njima spominje i svoju suprugu, s kojom je imao šestero djece, od kojih je troje umrlo dok je on bio u ratu. Nešto što mi je jako puno pomoglo je jedna knjiga na mađarskom, izdana 1940-ih godina, a naziv u prijevodu joj je *Historijat 86. pješadijskog carskog i kraljevskog puka*. Njegovo sjedište je bilo u Subotici i imao je četiri bataljona, a prema podacima u ovoj knjizi, *dida* Pajo je bio u trećem bataljonu i devetoj četi (neki od tih podataka

su navedeni i u njegovim pismima). U toj knjizi je naveden čitav 'ratni put', od formiranja do gašenja te vojne jedinice. Od četiri bataljona tri su bila smještena negdje na rusko ratište, a jedan, taj treći bataljon je bio izdvojeni, subotički, i njegovo sjedište je bilo u Višegradu, gdje je *dida* dospio čim su ga regrutirali. To se također može vidjeti iz datuma na pismima. Počeo je Prvi svjetski rat, iz povijesti znamo za razne bitke po Srbiji (Cerska, Kolubarska, Drinska) u kojima je on sigurno sudjelovao. Kad je austrougarska vojska na neki način bila potisnuta, vratili su se u Srijem, bili su u Rumi, dugo vremena su bili smješteni u Voganju, i odatle su krenuli vlakom preko Austrije i stigli do današnjih Jesenica u Sloveniji. Odatle su otišli do Santa Lucie, današnjeg slovenskog grada Most na Soči, gdje je bio tijekom svih 12 bitaka na Soči, no ne znamo je li u svakoj sudjelovao. Nakon njih,

uputili su se u područje gdje je na koncu i poginuo. Godine 1918. bila je bitka na Monte Asaloni i njegova četa je tih posljednjih dana bila čak povučena s ratišta da odmore i tu je negdje poginuo. A sve to piše u navedenoj knjizi«.

Otkriće nekadašnjeg počivališta

Uz veoma vrijedne i korisne podatke iz navedene knjige, nadovezala se još jedna više nego sretna okolnost, zahvaljujući kojoj su Dubravka i Mijo na koncu otkrili mjesto na kojem je svojedobno Pajo Dulić bio sahranjen. Tako Mijo nastavlja priču:

»Naša kćer **Jasna Galfi Stela** udala se u Rijeku, a tetak od njezinog supruga je urednik lokalnog portala u Bossanu (**Alesandro Tich**) koji sa svojom obitelji živi u jednom malom mjestu u blizini ovog grada. Ove godine u lipnju smo bili kod kćerke i ispričali našoj prijki kako bismo voljeli otići na to groblje i ona je nazvala svog šogora s kojim smo se dogovorili da odemo jedan dan. U međuvremenu je on organizirao neke sastanke. Na tom mjestu se nalazi restoran, u vla-

Pajo Dulić (u sredini)

sništvu **Renza Gavallia** čija je to parcela i koji nas je tamo dočekao i ispričao što se točno desilo. Znači tamo jeste bilo veliko groblje, neposredno pored je bila jedna tvrđava koju je u tom periodu austrougarska vojska pretvorila u bolnicu, među ostalim i za prihvatanje ranjenika koji su u najvećem broju tamo i umrli. Tako je tamo formirano groblje gdje je sahranjeno preko 600 poginulih ratnika. Rat se završio, vremenom je groblje nestalo jer nije održavano, zatrpano je, otišlo u zaborav. Godine 1935. vršena je njegova ekshumacija i odatle je 57 pokojnika premješteno u mjesto Levico, a 251 u Trento. Nakon što je Renzo negdje 2020. kupio tu parcelu i krenuo s njenim uređivanjem, naišao je na nadgrobne ploče. Uz pomoć tamošnje općine organizirana je akcija, našli su 144 nadgrobna spomenika, taj dio je obnovljen i formirano je spomen-groblje koje je Renzo posvetio svom sinu **Mateteu** koji je stradao u prometnoj nesreći, a koje je službeno otvoreno 2022. godine uz nazočnost talijanskih i austrijskih dužnosnika. Na njemu su uglavnom imena ljudi koji potječu iz Austrije, Slovačke, iz dijela Tirola, znači nema mađarskih imena. Kažu da su mađarske vojnike premjestili na nekadruga groblja, a *didino* ime se svugdje spominje kao Dulics Pál i svi dokumenti su na mađarskom. Znači mi sa sigurnošću znamo da je Pajo tamo sahranjen i da su

njegovi posmrtni ostaci bili tamo do te prve ekshumacije (posjedujemo dokumente tj. shemu groblja gdje stoji broj parcele s njegovim imenom i datumom kad je umro, što nam je ove godine nabavio Tibor Molnár preko svog suradnika iz Budimpešte, iz vojnih arhiva), a potom su negdje premješteni».

Kako dalje navodi Mijo, tamo su se susreli i s dva člana (**Fidezio Grego** i **Stefano Delucca**) istraživačke skupine *Custadi Della Memoria* (*Čuvari sjećanja*), koji se bave istraživanjem događaja s tog područja vezanih za Prvi svjetski rat. Oni su im pokazali iste dokumente koje posjeduju Dubravka i Mijo i koje su imali iz istog izvora.

»Međutim, ne znaju gdje je Pajo premješten, ali su nam obećali da će i oni pokušati to saznati. A Alex je o ovoj priči napisao jednu veoma lijepu i opširnu priču za tamošnje lokalne novine«, kaže on.

Sljedeći korak, kako na koncu ističu Dubravka Dulić Galfi i njen suprug Mijo Galfi jeste istražiti po kom principu su vršene ekshumacije '30-ih godina prošlog stoljeća, odnosno zašto su neki ostali na tom groblju, a neki premješteni, a kako bi složili posljednju kockicu, najvažnije im je saznati gdje se nalaze posmrtni ostaci Paje Dulića.

I. Petrekanić Sič

»Godine novog preporoda«: 25 godina od smrti Bele Gabrića (1921. – 2001.)

Profesor i kroničar svoga naroda

Cijeloga života bio je vrlo aktivan u društvenom i kulturnom životu. Dugogodišnji je član odbora žetvenih svečanosti Dužijanca i manifestacije Dani kruha i riječi, član organizacijskoga odbora velike proslave u povodu 300. obljetnice seobe veće skupine Bunjevaca u Suboticu i Bačku 1986. u Subotici

Profesor, kulturni djelatnik, pisac, urednik, skupljač narodnih pjesama **Bela Gabrić** rođen je 10. ožujka 1921. na Verušiću. Sin je **Laze** i **Marije**, rođ. **Tikvicki**. U pučku je školu krenuo u salašarskoj školi na Klisi nedaleko od Subotice, a završio ju je u gradu. Nakon pet gimnazijskih razreda kod isusovaca u Travniku maturirao je u franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu 1942. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je južnoslavenske književnosti, ruski jezik i povijest 1950. godine.

Od profesora i bibliografa do političkog osuđenika

Službovao je kao srednjoškolski profesor u Subotici 1950.-70., nakon čega je bio bibliograf u subotičkoj Gradskoj knjižnici. Od lipnja 1972. do prosinca 1973. utamničen je u Srijemskoj Mitrovici jer je osuđen zbog »izazivanja nacionalne, rasne i vjerske netrpeljivosti, mržnje i razdora«, zapravo zbog organiziranja simpozija o dr. **Josipu Andriću** 1969. u Ristovači kraj Bača. Nakon povratka u Suboticu pet je godina bez posla, a od 1978. do umirovljenja 1984. radi kao knjižničar u subotičkom Gradskom muzeju. Svoj rad nastavlja kao profesor u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji Paulinum u Subotici te kao predavač književnosti na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije.

Nakon Drugoga svjetskoga rata napisao je više prirodnih skripta iz književnosti i povijesti za školske potrebe. Sudjelovao je na mnogim znanstvenim skupovima i predavanjima, uredio je i popratio komentarima knjige **Ante Sekulića**, **Ivana Kujundžića**, **Pavla Bačića**, **Jakova Kopilovića**, **Ivana Prčića** – **Učitelja**, **Ive Prčića** st., **Ante Jakšića**, **Marije Grunčić-Nenin**, **Nedeljke Šarčević**, **Marka Peića** i dr. Skupljao je narodne pjesme, pisao o narodnim običajima, o književnosti vojvođanskih Hrvata, u povodu različitih obljetnica objavljivao je životopise značajnih osoba iz bunjevačke i šokačke kulture, a neumorno je bilježio i događaje u životu hrvatskoga puka u Bačkoj. Radove je objavljivao u zavičajnim listovima i

periodici (*Bačko klasje*, *Subotička Danica*, *Zvonik*, *Klasje naših ravni*, *Glas ravnice* i dr.) te u periodici u Hrvatskoj (Marulić 4/1970, 5/1981, 4/1994, 5/1994, 1/1996; *Crkva u svijetu* 2/1990; *Sveta Cecilija* 4/1986 i dr.). U rukopisu mu je ostala antologija hrvatskih pisaca u Bačkoj, odnosno Podunavlju. Svojim istraživanjima, zapisima i čuvanjem rukopisne i druge zaostavštine nesebično je pomagao mnogim suvremeniciima, od učenika do pisaca, bibliografa i povjesničara. Pisao je pod različitim pseudonimima: **Al-Be**, **Vojmir**, **V-r**, **Mirko Bunjevčev** i dr.

Bio je član uredničkoga vijeća i urednik kalendara *Subotička Danica*, lektor i tehnički urednik *Glasnika sv. Franje*, glasila Franjevačkog Trećeg reda u Subotici, član uredništva katoličkoga lista *Bačko klasje*, katoličkoga mjesečnika *Zvonik* te glavni urednik časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni* 1996.-99. Uredio je i *Zbornik predavanja Znanstvenog skupa u*

NARODNI OBIČAJI BAČKIH HRVATA

4.

"KRALJICE"

Duhovne "kraljice" (Subotica, oko 1913.)

Subotici 12.-14. VIII 1986. (Subotica, 1987.) te sve brojeve Zbornika Ivana Antunovića (Subotica, 1990.-94.). Svoju bogatu knjižnicu i mnogobrojne izvore (dokumentaciju međuratnih hrvatskih udruga i sl.) ostavio je Bunjevačko-šokačkoj knjižnici Ivan Kujundžić.

Obnovitelj hrvatskog kulturnog života

Cijeloga života bio je vrlo aktivan u društvenom i kulturnom životu. Dugogodišnji je član odbora žetvenih sve-

čanosti *Dužijanca* i manifestacije *Dani kruha i riječi*, član organizacijskoga odbora velike proslave u povodu 300. obljetnice seobe veće skupine Bunjevaca u Suboticu i Bačku 17. VIII. 1986. u Subotici. Istaknuo se organiziranjem mnogobrojnih kulturnih priredaba i književnih večeri. Bio je aktivan član i osnivač više hrvatskih institucija i udruga, među kojima Katoličkoga instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* (u kojem je bio dugogodišnji pročelnik Bunjevačko-šokačke knjižnice *Ivan Kujundžić*), Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini, Hrvatskoga kulturno-umjetničkog društva *Bunjevačko kolo*, Hrvatskoga akademskoga društva i dr., a bio je i član Vijeća za tisak Subotičke biskupije.

Premинуo je 4. kolovoza 2001. godine u Subotici.

Za velike zasluge na području duhovne kulture papa Ivan Pavao II. odlikovao ga je priznanjem *Pro Ecclesia et Pontifice* 1990., što je najviše odličje koje Crkva dodjeljuje vjernicima laicima. Skupština Općine Subotica proglasila ga je 2000. počasnim građaninom Grada Subotice, a njegovo ime nosi Hrvatsko društvo za pomoć učenicima. Svoju kuću darovao je Katoličkoj crkvi, a na IV. *Danima Balinta Vujkova* 2005. ondje je otvorena Spomen-kuća Bele Gabrića. U njoj su danas smješteni Hrvatska čitaonica i Hrvatsko društvo za pomoć učenicima *Bela Gabrić*, a ulica u kojoj se nalazi nosi njegovo ime.

Djela: *Prelj, Narodni običaji bačkih Hrvata*, 1 (s L. I. Krmpotićem), Subotica, 1992; *Materice, Narodni običaji bačkih Hrvata*, 2, (s L. I. Krmpotićem), Subotica, 1992; *Poljivači, Narodni običaji bačkih Hrvata*, 3 (s L. I. Krmpotićem), Subotica, 1992; *Preljske pisme*, Subotica, 1993; *Bibliografija kalendara Subotička Danica 1971.-1972. i 1984.-1993.* (s I. Prčićem ml.), Subotica, 1994; *Bunjevačke kraljičke pisme* (s A. Pokornikom), Subotica, 1996.

Prema: *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, sv. 8

Katarina Čeliković

Republika Srbija

Autonomna Pokrajina Vojvodina

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad

T: +381 21 487 4876

merlida.konstantinovic@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE - NACIONALNE ZAJEDNICE

Objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU – NATJEČAJ ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKTA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA OSNOVNOG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI BORAVKA I PRIJEVOZA UČENIKA TREĆIH RAZREDA OSNOVNIH ŠKOLA S TERITORIJA AP VOJVODINE I ANGAŽIRANJA NJIHOVIH NASTAVNIKA U SVOJSTVU PRATITELJA U KREATIVNOM CENTRU »HERTELENDI BAJIĆ« U BOČARU U RAZDOBLJU RUJAN – PROSINAC 2026. GODINE

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje 31. srpnja 2026. godine.

Rok za podnošenje prijava istječe 20. kolovoza 2026. godine.

Digitalizirana izdanja HKPD-a Matija Gubec iz Tavankuta

Povodom 80. obljetnice rada i postojanja Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec* iz Tavankuta te 40. obljetnice Prve kolonije naive u tehnici slame, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata digitalizirao je tiskana izdanja ove udruge. Digitalizirano je 35 kataloga tiskanih prigodom saziva Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, počevši s 1990. godinom, katalog *Krhka ljepota trajna vrijednost*, posvećen umjetnosti naive u tehnici slame, brošura o tadašnjem KUD-u, a današnjem HKPD-u *Matija Gubec* tiskana povodom 20. obljetnice postojanja društva 1966. godine, brošura povodom 90.

obljetnice od organiziranja prve proslave *Dužijance* u Tavankutu, tiskane povodom *Noći muzeja* 2018. godine.

Aktivnost je provedena u sklopu redovitih aktivnosti Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na digitalizaciji arhivske građe od značaja za kulturu i povijest vojvođanskih Hrvata. Digitalizirani katalogi i brošure dostupni su u PDF formatu na sljedećim poveznicama:

Brošure HKPD Matija Gubec Tavankut

Krhka ljepota trajna vrijednost

Katalogi Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu /ZKVH/

Održana 8. Likovna kolonija u Vajskoj

U organizaciji Hrvatske kulturne udruge *Antun Sorgg* u Vajskoj je 1. kolovoza održana osma po redu Likovna kolonija, koja je ponovno okupila umjetnike i ljubitelje likovnog stvaralaštva. Kolonija je protekla u znaku kreativnog rada, druženja i nastavka suradnje kulturnih udruga.

Hrvatsku likovnu udruhu *CroArt* iz Subotice predstavljali su njezin dopredsjednik i povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** te šestero slikara. U toplom i sunčanom ozračju, uz gostoprimstvo domaćina, umjetnici su tijekom kolonije stvarali nova likovna djela, razmjenjivali iskustva i razgovarali o svome radu. Likovna kolonija u Vajskoj tijekom osam godina postala je mjesto susreta umjetnika, ali i prilika za približavanje likovne umjetnosti lokalnoj zajednici. Osim samoga stvaralačkog rada, ovakva okupljanja pridonose povezivanju umjetnika i kulturnih udruga te stvaranju novih mogućnosti za buduću suradnju.

Na završetku kolonije priređena je mala izložba nastalih radova, na kojoj su sudionici i domaćini mogli vidjeti rezultate ovogodišnjega umjetničkog susreta. Izložena djela ostala su kao trajno svjedočanstvo još jednoga uspješnog okupljanja u Vajskoj.

Ovogodišnja kolonija imala je i svečarski dio. HLU *CroArt*, koja ove godine obilježava 15. obljetnicu djelo-

vanja, uručila je **Amaliji Šimunović** Povelju zahvalnosti. Priznanje joj je dodijeljeno kao znak zahvalnosti za dugogodišnju uspješnu suradnju, pruženu potporu i doprinos povezivanju umjetnika i kulturnih udruga.

Sudionici kolonije zahvalili su Hrvatskoj kulturnoj udruzi *Antun Sorgg* na pozivu, srdačnom gostoprimstvu i lijepom druženju, izrazivši želju da se suradnja nastavi i kroz buduće zajedničke umjetničke susrete. Osma Likovna kolonija tako je još jednom potvrdila važnost ovakvih događaja za njegovanje likovnog stvaralaštva i obogaćivanje kulturnog života Vajske.

I. U.

FOTO: facebook HLU *CroArt*

Suradnja Hrvata iz Srbije i Crne Gore

Staðuni od kulture prvi put nastupili u Srbiji

Hrvatska kulturna udruga *Staðuni od kulture* iz Kotora održala je u subotu, 1. kolovoza, u Somboru koncert mediteranske glazbe. Solisti Festivala *Glas Boke*, mladi pjevači amateri, izveli su popularne dalmatinske skladbe.

Ovo gostovanje ujedno je bio prvi nastup *Staðuna od kulture* u Srbiji.

»Ljubav i glazba nešto su što nas sve povezuje. Došli smo ovdje otvorena srca. Udruga se bavi i snimanjem filmova. Snimili smo film *Luč nade* o našem svetom **Leopoldu Bogdanu Mandiću**, a njegujemo i našu duhovnu glazbu«, rekla je predsjednica HKU *Staðuni od kulture* **Nada Baldić**, koja je uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i konzulice Republike Hrvatske u Kotoru **Jasminke Lončarević** organizirala gostovanje u Somboru.

Publika je imala priliku vidjeti i nošnju *Bokeljske mornarice* koju su nosile supruge pomoraca. *Bokeljska mornarica* upisana je na UNESCO-ov Popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

»Ženska nošnja *Bokeljske mornarice* sastoji se od bijele košulje dugih rukava, podsuknje, bogate široke suknje, travesa (pregače), koreta i blejzera ukrašenog gumbima i zlatnim vrpčama. Pomorci su svojim ženama iz Venecije donosili tkanine, a neke su i same odlazile tamo šivati

nošnje. Što je bilo više ukrasa, nošnja je bila bogatija. Replike koje danas izrađujemo šivaju se prema izvornim nošnjama koje se čuvaju u *Pomorskom muzeju* u Kotoru. Nosimo ih na Dan Bokeljske mornarice, na blagdan sv. Tripuna te na proslavi sv. Vlaha u Dubrovniku«, rekla je članica HKU-a *Staðuni od kulture* i *Bokeljske mornarice* **Sanja Knez**.

Program je vodila ravnateljica *Radio Duxa* **Tanja Grabić**, koja programe udruge *Staðuni od kulture* vodi već osam godina.

»Bez obzira na udio Hrvata u Crnoj Gori, mogu reći da smo dobro organizirani i da jedni drugima pružamo potporu. Ovo je početak nove suradnje između Hrvata u Srbiji i Crnoj Gori. Kao i drugdje, i za Hrvate u Crnoj Gori najveći je problem iseljavanje. U odnosu na prethodni popis stanovništva, broj Hrvata manji je za nešto više od tisuću. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore obavlja važan posao za hrvatsku nacionalnu manjinu. Nastoji nas okupljati i rješavati brojne probleme, a zahvaljujući njegovu djelovanju vraćen nam je i Hrvatski dom u Donjoj Lastvi«, rekla je Grabić.

Domaćin *Staðunima od kulture* bio je HKUD *Vladimir Nazor*, a koncert je održan u ispunjenoj dvorani Gradske kuće.

Z. V.

Priče iznad i ispod zemlje

Antički grad Basijana, čije je izvorno latinsko ime glasilo Bassianae, bio je jedno od najznačajnijih rimskih naselja u južnoj Panoniji i važna stanica na putu između Sirmijuma i Singidunuma. Nakon skoro jednog stoljeća ponovno kreću arheološka istraživanja tog područja

Basijana se nalazi nedaleko od Donjih Petrovaca, u Srijemu, i zahvaljujući položaju uz važan rimski put, povezivala je Sirmijum s ostatkom Panonije. Od vojnog naselja prerasla je u razvijen gradski centar s ulicama, javnim građevinama, termama i trgovinom. Danas su njeni ostaci dragocjeno svjedočanstvo da je Srijem prije gotovo dvije tisuće godina bio dio razvijene rimske civilizacije.

Povratak u zaboravljeni grad

Smatra se da je naziv Basijana keltskog podrijetla i da su ga Rimljani prihvatili od starosjedilaca. Pretpostavlja se da je prvobitno naselje osnovano u 1. stoljeću kao autonomni civitas, na prostoru koji su naseljavala panonska plemena Amantini i Skordisci, i da ga je Hadrijan promovirao u rang municipija 124. godine prilikom svog boravka u Panoniji. Velikim dijelom je uništen invazijom Huna, 454. godine, i kasnije Goša, ali nije uništeno svjedočanstvo o značaju ovog grada. Lokalizacija Basijana u Donjim Petrovcima prostire se na pašnjak-lokalitetu površine od oko 28 hektara i više desetljeća čeka arheologe. Djeluje da je već dugo zaboravljen, poput samih žitelja malog srijemskog mjesta koji su odavno navikli da žive skrajnuto s puta Ruma – Indija.

U lapidarijumu Zavičajnog muzeja Ruma, 21. srpnja 2026. održano je predavanje na temu »Basijana – priče iznad i ispod zemlje«, arheologa Lazara Markovića. Kroz

zanimljivu priču o jednom od najznačajnijih rimskih lokaliteta u Srbiji, Marković je publiku upoznao s prvim istraživanjima Basijane, ljudima koji su ih pokrenuli, njihovim sudbinama, ali i s onim što nas očekuje u bliskoj budućnosti. Poslije skoro devet desetljeća, Basijana ponovno postaje mjesto arheoloških iskopavanja. Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama izdvojilo je sredstva za prvu fazu ovog velikog projekta, čiji će nositelj biti Zavičajni muzej Ruma, u suradnji s Filozofskim fakultetom u Novom Sadu i Arheološkim institutom u Beogradu.

»Basijana je antički grad koji znamo iz povijesnih izvora i s povijesnih mapa, međutim, kada se danas kaže Basijana, misli se i u stručnoj javnosti na arheološki lokalitet u Donjim Petrovcima. Basijana ima najprije lokalni značaj, ali bitna je zbog činjenice da je bila pogranično područje i kao takva veoma je interesantna istraživačima i široj javnosti kao pokazatelj procesa koji su se odvijali na rubnim područjima Rimske imperije«, rekao je arheolog Lazar Marković.

Prvi pisani podatci o Basijani su oni od grofa Marsilji, koji je bio dio austrijske ekipe koja je postavljala granicu između tadašnje austrijske i otomanske imperije.

»On je prvi zabilježio da se sjeverno od Donjih Petrovaca nalazi lokalitet koji bi mogao biti rimski. Kasnije, prva istraživanja provodi Šime Ljubić, arheolog iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, i to 1882. godine. Sljedeće, i posljednje iskopavanje koje smo imali na tom lokalitetu, bilo je 1935. Proveo ga je dr. Miodrag Grbić iz Muzeja kneza Pavla, ali je bio angažiran od strane Povijesnog društva u Novom Sadu, u cilju dokazivanja postojanja antičke Basijane upravo na tom mjestu«, kaže Marković.

Tom prilikom otkrivene su tri zgrade od kamena i opeke, sa sistemom za zagrijavanje prostorija (hipokaust), podnim mozaicima i kanalizacijskom mrežom. Tijekom daljih istraživanja otkriveno je mnogo kamenih nadgrobnih spomenika, žrtvenika, posuda, žižaka i više od 300 novčića. Nakon iskopavanja urađene su i avionske snimke Basijane, na osnovu kojih je izrađen i urbanistički plan, i došlo se do zaključka da ovo utvrđenje ima izgled nepravilnog petougla, dimenzija 550 s 350 metara. Izvori kažu da je grad bio opasan bedemima s kulama kvadratne osnove. Na krajevima glavnih ulica (cardo i decumanus) nalazile su se kapije. Grad je imao pravilan raspored ulica. Postojale su četvrti s kompleksima građevina javnog karaktera, kao i stambeni dio u čijem sastavu su se nalazile i radionice za snabdijevanje grada. Postojale su i tekstilne radionice (gynaecium Bassianense) koje su se najvjerojatnije bavile izradom vunjenih proizvoda. Pretpostavlja se da je u Basijani bila smještena konjička jedinica Krila Panonije. Iz grada se do naselja prilazilo preko mostova, a vojni logor se nalazio pokraj sela Dobrinci, tri kilometra od Basijane, na lokalitetu Solnok, o kojem je u predavanju bilo više riječi.

»U posljednjih dvadesetak godina, metode daljinske prospekcije omogućile su arheolozima da iz malo drugačijeg kuta promatraju lokalitete. Godine 2014. zajedničkim poduhvatom i projektom austrijske i Srpske akademije nauke i umetnosti snimljen je lokalitet, što je

rezultiralo njegovim dobrim poznavanjem. Od tada smo imali još snimanja od strane Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i Biosens projekta Novi Sad. Prošle godine bilo je interesantno snimanje susjednog lokaliteta Solnok, od strane arheologa Aleksandra Stamenkovića, koje je donijelo nove rezultate«, rekao je Marković.

Kako je kazao, Basijana je značajna jer se već u prvim izvještajima arheologa s kraja 19. stoljeća spominju neka prezimena tadašnjih mještana, čiji potomci i danas žive u blizini lokaliteta, u Donjim Petrovcima, Dobrincima, Putincima. Basijana i danas ima bitnu ulogu u njihovim životima, oni nastavljaju brinuti o njoj, što je možda najvažnije pored svih rezultata istraživanja.

Novi početak starog grada

Direktor Zavičajnog muzeja Ruma Uroš Nikolić rekao je da je ovo tek početak jedne velike priče. Pored predstojećih arheoloških istraživanja, planovi obuhvaćaju i izgradnju vizitorskog centra, kao i razvoj jedinstvene arheološke rute kroz Srijem, koja bi povezala pet značajnih lokaliteta i predstavila bogato kulturno naslijeđe na suvremen način.

»Od dvadeset lokaliteta od velikog značaja u Srbiji, Ruma se može podićiti da su dva na teritoriju njene općine – Gomolava i Basijana, koje predstavljaju prije svega resurs koji treba iskoristiti. Zavičajni muzej je nakon renoviranja i formiranja stalnih postavki krenuo u veće projekte, u cilju definiranja Rume kao kulturnog centra Srijema. Pri tome se Basijana prirodno nametnula, a kako na sebi nema urbane arhitekture, daje nam mogućnosti i za istraživanje i za prezentaciju«, rekao je Nikolić.

Predavanju je prisustvovala i pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama Aleksandra Čirić Bošković, koja je ovom prilikom izjavila:

»Pored Sirmijuma, Basijana je jedan od najznačajnijih lokaliteta na teritoriju Srijema, jer je bila obrambeni grad samog Sirmijuma. Basijana je nepravедno zapostavljena skoro čitavo jedno stoljeće, a toliko velik značaj i potencijal ima, kako u znanstvenom, tako i u turističkom pogledu. Iz tog razloga se tajništvo odlučilo da pomogne ovaj projekt u iznosu od 2,3 milijuna dinara, kako bi se započeli arheološki radovi u suradnji s eminentnim znanstvenim institucijama i nadam se da ćemo naredne godine imati potrebe da pomognemo u nekoj daljoj fazi arheoloških iskopavanja, kako bi se turistička ponuda poboljšala i proširila, kao i znanstveni potencijal, kako Zavičajnog muzeja, tako i Srijema uopće, i očuvalo blago koje imamo«, kazala je Čirić Bošković.

Rimski prsten iz Rume predstavlja slučajan nalaz s teritorija municipijuma Basijana. Riječ je o ženskom nakitu od bronce, s latinskim natpisom »Veni–Amica« (Dođi – prijateljice). Prsten je promjera 1,9 centimetara, težine dva grama. Slova su pravilno otisnuta. Prsten iz Rume najvjerojatnije je bio vjerenički, a pripadao je nekoj mladoj ženi s teritorija Basijane. Prsten datira iz 3. ili 4. stoljeća, a značajan je po tome što njegova poruka do tada nije bila poznata među natpisima na nakitu, što ga čini jedinstvenim.

M. Mikolaci

Rič pod đermom

U večernjim satima 2. kolovoza u Đurđinu, uoči *Bandašicinog kola*, održana je tradicionalna akademija *Rič pod đermom*. Ovogodišnja manifestacija bila je posvećena liku i djelu slugu Božjega o. **Gerarda Tome Stantića**, čiju 150. obljetnicu rođenja ove godine slavimo.

Župnik domaćin, preč. **Daniel Katačić**, koji i sam osobito štuje oca Gerarda, govorio je o biografskim podacima iz života slugu Božjega: od njegovog rođenja u Đurđinu prije 150 godina do njegove smrti u Somboru prije 70 godina. Župnik je svoje izlaganje zaključio osobnim svjedočanstvom o njegovoj povezanosti sa slugom Božjim potaknuvši slušatelje da se utječu zagovoru oca Gerarda.

Predsjednik Katoličkog društva **Ivan Antunović** preč. **Josip Štefković** na vrlo je zanimljiv način predstavio knjigu o. Mate Miloša *Govori vam sluga Božji otac Gerard Tomo Stantić, karmelićanin*. Preč. Štefković je uz informacije o tome kako je došlo do objave ove knjige, vrlo lijepo predstavio i važnost duhovnih kvaliteta oca Gerarda, naglasivši kako nas proslava ovako značajne obljetnice treba potaknuti da nasljedujemo primjer ovog Božjeg ugodnika.

Pjesmu sestre karmelićanke **Mihaele Mamić** *Sluga Božji otac Gerard Tomo Stantić* i pjesmu **Verice Dulić** *Ocu Gerardu* recitirala je **Sara Dulić**, a stihove **Mirjane Jaramazović** *Jednom rodila Bačka* i stihove **Kate Ivanović** u pjesmi *Molitva* **Marina Šarčević**.

Mladi Subotičke biskupije na Mladifestu u Međugorju

U Međugorju je od 1. do 6. kolovoza održan 37. *Mladifest* – Međunarodni susret mladih, na kojemu su sudjelovali i mladi iz Subotičke biskupije. Pastoral mladih za hrvatsko i mađarsko govorno područje zajednički je organizirao hodočašće za pedesetak mladih, koje su na ovome hodočašću pratili vlč. **Dušan Balažević**, vlč. **Szilárd Balcsák** i vlč. **Imre Mester**. Osim iz Subotice i Novoga Sada, hodočašću su se pridružili i mladi iz Temerina, Vrbasa i Rume.

Mladifest svake godine okuplja desetke tisuća mladih hodočasnika iz cijeloga svijeta. Program obuhvaća kateheze, svjedočanstva, euharistijska slavlja, molitvu i klanjanje, a mogao se pratiti uživo uz prijevod na dvadesetak jezika putem medijskog kanala Media Mir Međugorje.

Prijepodnevni dio programa rezerviran je za kateheze i svjedočanstva, dok je večernji dio posvećen molitvi krunice i euharistijskom slavlju. Jedna od tradicionalnih točaka

Program su obučeni u bunjevačku nošnju vodili bandaš **Ivan Vukov** i bandašica **Marija Milodanović**.

Manifestaciji su nazočili v.d. ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Josip Bako**, predsjednica HKPD-a **Đurđin Marica Stantić** i lijep broj slušatelja.

Manifestaciju *Rič pod đermom* organizira HKPD **Đurđin** u suradnji s đurđinskom župom. Projekt redovito podržava Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

D. K.

Mladifesta je i predstava članova zajednice *Cenacolo*, koja svake godine snažno odjekne među sudionicima svjedočanstvima obraćenja i novoga života. Susret završava u ranim jutarnjim satima na blagdan Preobraženja Gospodinova svetom misom na brdu Križevcu.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hrabro samo

Hrabro, bez sumnje

Uz vjeru često ide i sumnja. Čovjeku je ponekad teško vjerovati, osobito u vremenima koja ga plaše. Strah je nekad snažniji od vjere i onda dolazi sumnja. O tome govori i ovonedjeljeno Evanđelje: Petar nastupa kao najhrabriji od učenika, a onda strah i sumnja slamaju njegovu vjeru (usp. Mt 14, 22-33).

Isus je Mesija

Isus je činio brojna čuda kako bi pomogao narodu, ali i kako bi ljudima otkrio svoj mesijanski identitet. A čudo u kojem on hoda po vodi za cilj ima isključivo otkriti tajnu njegove osobe. Kompleksna politička situacija Izraela, teret rimske okupacije i sve veće nezadovoljstvo naroda takvim uvjetima života utjecali su na percepciju očekivanog Mesije. Mesija je u očima naroda dobivao sve više političke konotacije, te su ga uglavnom zamišljali kao političkog vođu, onoga koji će ih osloboditi od rimske vlasti i pomoći im da ostvare toliko željenu slobodu. U Isusovo vrijeme ta su očekivanja dostizala svoj vrhunac, a napetost u narodu je rasla. Njegovo javno djelovanje, tako snažno i upečatljivo, ostavljalo je dojam na narod. Brojna čuda kojima su svjedočili i način na koji ih je poučavao nisu ostali bez rezultata. Ljudi su prepoznali u njemu Mesiju, Božjeg poslanika, ali većina je očekivala onog političkog, te su se nadali da će Isusovo djelovanje prijeći u takvo koje će ih osloboditi okupatora. I među Isusovim učenicima bilo je onih koji su se tome nadali, zato je Isusu bilo stalo da ih pouči i uputi u pravu istinu svoga božanskog sinovstva. Ovo čudo kada on hoda po vodi i Petrova reakcija upravo imaju tu svrhu, otkriti tko je uistinu Isus i poučiti nas najvažnijim vjerskim lekcijama.

Isus je učenike same poslao lađom na suprotnu obalu. Plovidba im bijaše naporna jer ju je pratilo nevrijeme, k tome bila je i noć. Fizički iscrpljeni i izmučeni strahom koji je pratio njihovu plovidbu po nevremenu, pred zoru ugledaše Isusa koji im prilazi hodeći po moru. Sve to utječe na njihovu pomisao da je Isus neka utvara, osobito što se nikako nisu mogli nadati da bi im došao hodeći po vodi. To nadilazi njihova očekivanja i oni nisu u stanju prepoznati ga. Strah ih potpuno svladava, ali on ih umiruje: »Hrabro samo! Ja sam! Ne bojte se!« (Mt 14,27). Ove riječi hrabre učenike, ali i nas danas. U Isusovoj blizini nema razloga za strah. Kako god da nam se činilo vrijeme, situacije i događaji, ako je Isus uz nas, sve izlazi na dobro, on sve drži pod kontrolom. Čak i kada nam se čini nemogućim i neshvatljivim da je on tu, tu je, nema mjesta strahu, nego treba vjerovati.

Petar i ovoga puta nastupa ispred svih učenika i traži od Isusa da i on hoda po vodi. Isus ga pozove, on kreće, ali ubrzo počne tonuti. Sumnja slabi njegovu vjeru i on gubi moć koju mu je Isus dao. Naravno, Isus ga kori zbog toga. Kad vjerujemo, Bog je uz nas, tada i nemoguće postaje moguće. Ako sumnjamo, vjera slabi i mi tonemo poput Petra.

Učenici su, vidjevši ovaj neobičan događaj, ispovjedili vjeru da je Isus uistinu Sin Božji. A mi danas o ovome čitamo da bi i sami obnovili svoju vjeru i učinili je živom. Naš je život poput mora u oluji, šiban valovima, često nam se čini kao da se davimo u svemu što nas snalazi. Ali Isus je tu, važno je da znamo i vjerujemo da je uistinu tu, te da su naši koraci s njim sigurni, nećemo potonuti u moru ovoga života. Ali nema mjesta sumnji, što god da se dešava, Bog je na površini, pruža ruku i vodi nas. Samo vjerom možemo prihvatiti njegovo vodstvo.

Tragovi prošlosti i demografske mijene

Podaci katoličke župe u Boki, kojoj Stari Lec pripada, kažu da je 1983. godine u njemu (bez stanovnika Doma) bilo 319 katolika, od kojih 249 Mađara, 23 Hrvata, 19 Nijemaca i 18 Bugara

Stari Lec je, ako se gledaju medijske informacije i putopisne reportaže, idealno i idilično mjesto u istočnom Banatu (općina Plandište), poznato po tome što na svojem teritoriju ima najviše dvoraca od svih sela u Srbiji – čak četiri. Posljednjih 60 godina je, ipak, Stari Lec poznatiji po Domu za duševno oboljele osobe, drugom po veličini i broju štićenika objektu socijalne skrbi u Srbiji. Današnjih oko 550 korisnika čine dvije trećine stanovnika ovoga mjesta, a i sve ostale demografske značajke koje se odnose na Stari Lec od 1967. godine, od kada Dom postoji, uračunavaju, uz autohtono stanovništvo, i ovu zajednicu. Tako je, uzet ćemo samo jedan primjer, za čak 67,2% stanovnika Starog Leca vjeroispovijest, po rezultatima posljednjeg popisa, nepoznata, što je udio religiozno nepoznato afiliranih najveći u Srbiji.

Jednogodišnje boravište ili stalnija naseobina Hrvata?

Selo je osnovao **Lájos Barach** 1830., a kada ga je kupio veleposjednik **Pál Dániel** 1889. naziv je promijenjen u današnji. Dvije veleposjedničke obitelji ostale su vladajući igrači na sceni ekonomskog razvoja ovoga kraja

sve do konca Prvog svjetskog rata. Prvobitna Barachaza nalazila se u dijelu istočno od puta Konak – Hajdučica. Najveći dio područja zapadno od navedenoga puta bila je Starolečka pustara kojoj je vlasnik bio **János Botka**. Koncem XVIII. stoljeća na tako veliko područje u valu naseljavanja stižu i Hrvati, predijalci iz Pokuplja i Turopolja u poznatom preseljenju na nekadašnja banatska dobra zagrebačkog biskupa. Specifične okolnosti prvih godina boravka onih Hrvata, koji su, zapravo, došli naseliti se u Boku, ilustrira, sumirajući neke druge podatke, dr. **Mario Bara**, pišući o »prvotnom naseljavanju u Maloj Međi, Starom Lecu, Konaku, a potom i u bokinskome ataru nedaleko mjesta Čot, gdje su napravili šatore, zemunice i čerge sa zaprežnim kolima te proveli jednu godinu«. Prirodni uvjeti naseljavanja u Boki vjerojatno nisu bili povoljni. Autor monografije Torontalske županije, rođeni Karavukovčanin **Samu Borovszky**, za prostorno veliki Stari Lec s pustarama navodi da je u njemu 1900. godine živjelo ukupno 1271 stanovnika u 105 kuća, od toga 496 Nijemaca, 200 Mađara, 280 Hrvata i 120 Bugara. Ako je podatak točan, ovako veliki broj Hrvata mogao je biti raspoređen, osim u samome selu, i na (bližim Konaku) pustarama Male Međe (uključujući Hrvatski zaselak), pustarama uz

rijeku Brzavu (Danielova i Blaškovićeve), te onima k Vršačkom (Terezijinom) kanalu, gdje su se nalazile Granična humka, Rapon pustara i Mikšić pustara. Mogao je, nadalje, biti podrijetlom od onih koji su se u potrazi za uvjetima za život naselili ne baš blizu Boki. Ipak, u ugarskim popisima, naznaka ovako velikog broja Hrvata u Starom Lecu nije se ponovila.

Obnovljena katolička crkva

U popisima provedenim tijekom XX. stoljeća broj Hrvata bio je manji, napose nakon agrarne reforme, te je 1921. u Starom Lecu bilo 77 Hrvata (4,58%), 1953. – 36, 1961. – 33, 1971. – 27, 1981. – 23, 1991. – čak 43 (!), 2002. – 20, 2011. – sedam, te 2022. – osam (0,9%). Nekadašnje većinski katoličko selo izgubilo je nakon Drugog svjetskog rata katoličku većinu, te je naseljeno najvećim dijelom pravoslavnim Srbima. Podaci katoličke župe u Boki, kojoj Stari Lec pripada, kažu da je 1983. godine u njemu (bez stanovnika Doma) bilo 319 katolika, od kojih 249 Mađara, 23 Hrvata, 19 Nijemaca i 18 Bugara. Godine 1993. liturgijski jezici u ovoj filijali bili su mađarski i hrvatski. Temelj katoličke molitvene kuće, posvećene Rođenju Blažene Djevice Marije, postavljen je 1855., a sveta misa se održavala u učionici škole do 1948. Apostolska administratura Banata kupila je kuću u Ulici Sándora Petőfija br. 35, koja je služila kao molitveni dom. Ona je potpuno obnovljena 1989., a podignut je i novi toranj. Sadašnji župnik **Roland Fehér** svete mise služi tri puta godišnje, na mađarskom jeziku, a vjernika je u selu oko 40. Župnik Fehér renovirao je 2019. godine cjelokupnu zgradu crkve.

Kapelica obitelji Fochler

Na primjereno održavanom katoličkom groblju, na kojem se pokapaju Mađari, Bugari, Hrvati i Slovenci, većina njemačkih grobova se ne vidi od žbunja – stoji gotovo ikonična kapelica na grobnoj kripti, no bez ikakvoga natpisa, svetačke figure, oznake obitelji vlasnika. Otvorena, bez primjerenog čuvanja, sadrži kameni oltar i zvjezdano nebo na stropu. Pripada, po svjedočenju praunuke, obitelji Fochler koja je živjela u Starom Lecu. Na groblju se, od hrvatskih, zapažaju kako »bokinska« imena (Lukenić i Lukinić), tako i vjerojatno ona koja pripadaju novijim slojevima hrvatskoga naseljenišva: Dugonić, Gotovac, Halužan, Pređen i Puzin. Oni su na trećem mjestu po brojnosti, nakon grobnica Mađara i Bugara.

Izvori: Vladimir Čavrak (ur.), 2025: *Hrvati u Boki*; Lajos Erős (1993): *Adalékok a Zrenjanini-Nagybecskereki Egyházmegye történetéhez*; www.zichydooronline.org

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 79, 7. kolovoza 2004.

Možemo upravljati svojom sudbinom

Vrijeme u kojem sada živimo u mnogo čemu je prijelomno. Mi smo i do sada pravili potrebne analize, mjerili svoje izgleda, ali svaki put smo bili obeshrabrivani okvirom života kojim smo omeđeni, a to je bilo ignoriranje postojanja naše zajednice. Bili smo poniženi ne svojom krivicom i još će neko vrijeme tako ostati. Ispaštamo, jer povijesno samozadovoljstvo većinskog naroda s kojim živimo stvara prepreku rađanju integracijskih namjera i izgradnji uzajamnog povjerenja. Drugim riječima, mi, pripadnici hrvatske zajednice na ovim prostorima, izmučeni smo podanici jednog gubitničkog društva, koje je potaknuto svojom duhovnom i političkom elitom prije jednog i pol desetljeća krenulo dugim i bolnim putem političkih, vojnih i moralnih poraza. Na žalost, samo manji dio većinskog naroda je, i to samo na trenutke, kadar suočiti se sa sobom i svojom prošlošću.

ASIMILACIJA: Mnogi pripadnici i našeg naroda dugo su živjeli, a neki još i danas žive, u uvjerenju da smo nekada živjeli dobro, mada ni u Titova »dobra vremena« Hrvati nisu imali mogućnost samoodređenja i samoorganiziranja. Nisu se mogle prekoračiti date, u biti isključivo osobne, mogućnosti i nisu se mogli organizirati nacionalni interesni krugovi. Kada je to pokušano, vidjeli smo koja je cijena za to plaćena.

(mr. Josip Ivanović)

Ukinuti cenzus za nacionalne manjine

O promjenama odluke o izborima, zastupnici Skupštine Vojvodine raspravljat će 10. kolovoza. Nacrt odluke o pokrajinskim izborima, koji je predložilo Izvršno Vijeće APV,

predviđa kombinirani izborni sustav, prema kojem bi se 60 zastupnika biralo prema proporcionalnom sustavu, a 60 prema dvokružnom većinskom, uz cenzus od pet posto.

Protiv toga su se pobunile pojedine stranke i nacionalna vijeća manjinskih zajednica, među prvima i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Vijeće DSHV-a je izrazilo svoje »zaprepaštenje« predloženim izbornim modelom smatrajući da taj propis ne odgovara već proklamiranim idejama koje su potekle iz Vojvodine, da se nacionalnim manjinama osigura ulazak u Skupštinu na nacionalnoj razini, implicitno za to prozivajući i Savez vojvođanskih Mađara, koji je u vladajućoj koaliciji u Skupštini Vojvodine s Demokratskom strankom i Ligom socijaldemokrata Vojvodine.

(H.R.)

Most kod Bogojeva iduće godine

Željeznički most preko Dunava kod Bogojeva važna saobraćajnica na pravcu Subotica – Sombor – Vinkovci, u susjednoj Hrvatskoj, nekada najvažniji pravac između Srbije i Hrvatske, djelomično oštećen u NATO bombardiranju sredinom 1999. godine, još uvijek van saobraćaja trebalo bi da bude predat na uporabu u prvoj polovici sljedeće godine – izjavio je na konferenciji za novinare u odboru Nove Srbije u Somboru generalni direktor ŽTP »Beograd« *Milanko Šarančić*. Prema njegovim riječima, prema kalkulacijama od prije dvije godine za sanaciju mosta kod Bogojeva trebalo je osigurati 34 milijuna dinara, što nije urađeno iz financijskih razloga, a i sada nedostaju sredstva, jer je vrijednost radova povećana i ŽTP to ne može sam financirati. Pomoć se očekuje od Belgije, koja bi trebala osigurati donaciju od 320.000 eura, a toliko je za iste namjene već odobrila Hrvatskoj. Zajedničkim ulaganjem radovi će biti obavljeni u prvoj polovici sljedeće godine, gotovo šest godina nakon oštećenja mosta.

(A. Raič)

Dujizmi

- ✓ *Europa nas sve više respektira jer uviđa da je progone zaostali;*
- ✓ *Čim ministar sjedne u fotelju ne želi biti više miniSTAR;*
- ✓ *Da nisam pun sebe, davno bih se jeo;*
- ✓ *Da bi izbori bili regularni, je li potrebno prethodno mućkanje?*

Dujo Runje

Na Cresu djeca i mladi iz šest vojvođanskih mjesta

Franjevački samostan u Baču organizirao je od 22. do 29. srpnja zajedničko ljetovanje djece i mladih na otoku Cresu. U okviru projekta »Ljeto za pamćenje« na putovanje su krenuli sudionici iz Vajske, Bača, Plavne, Rume, Monoštora i Berega, a sedmodnevni boravak bio je ispunjen druženjem, molitvom, igrom i brojnim zajedničkim aktivnostima.

Na Cresu je boravilo ukupno 58 sudionika, među kojima 47 djece i mladih te 11 odraslih osoba. S njima su bili svećenici **Goran Vilov** i **Damjan Pašić**, kao i devet volonterki koje su pomagale u kuhinji i brinule o svakodnevним potrebama sudionika.

Kako kaže **Amalija Šimunović** iz Hrvatske kulturne udruge *Antun Sorgg* iz Vajske, na Cresu nisu bili samo skupina putnika iz različitih mjesta, nego su tijekom zajedničkih dana postali poput jedne velike obitelji.

»Dijelili smo osmijehe, pjesmu, molitvu, more i trenutke koji će nam zauvijek ostati u srcu. Zajedništvo, prijateljstvo i međusobna briga pokazali su koliko možemo značiti jedni drugima«, kaže Šimunović.

Program ljetovanja bio je prilagođen različitim uzrastima, budući da su sudjelovala djeca i mladi u dobi od četiri do 23 godine. Svakoga dana služena je sveta misa, a organizirani su i oratoriji, dječje igre, različite kreativne radionice i zajednička druženja. Među aktivnostima bili su »Vodeni dan«, radionica »Završi crtež«, kartanje te razgovori o odrastanju, pubertetu i ponašanju.

Iako su aktivnosti sudionicima pružile priliku za zabavu i stjecanje novih iskustava, glavni cilj projekta bilo je nji-

hovo međusobno upoznavanje i povezivanje. Posebna pozornost posvećena je stvaranju i održavanju prijateljstava među djecom i mladima iz različitih naselja, koji se zbog udaljenosti i života u manjim sredinama nemaju priliku često susretati.

»Najvažnije nam je bilo povezati djecu iz različitih mjesta, omogućiti im da se upoznaju, druže i nastave održavati kontakte. Ovo je već treće ljetovanje na koje odlaze zajedno, tako da su se neka prijateljstva već učvrstila, dok su se istodobno stvarala i nova«, ističe Amalija Šimunović.

Projekt »Ljeto za pamćenje« započeo je zajedničkim ljetovanjem u Novom Vinodolskom, dok je Cres već treću godinu zaredom mjesto okupljanja djece i mladih iz vojvođanskih hrvatskih zajednica. Kontinuitet ovih susreta djeci i mladima omogućuje da se iz godine u godinu ponovno okupe, obnove poznanstva i provedu vrijeme u ozračju zajedništva, međusobne brige i pripadnosti.

Financijski su ovo putovanje pomogli Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće, a putovanje i boravak organizirala je HKU *Antun Sorgg* iz Vajske.

»Hvala svim sudionicima, voditeljima, kuharicama, svećenicima i svima koji su svojim trudom, osmijehom i dobrotom učinili ovo ljetovanje nezaboravnim«, poručila je Amalija Šimunović.

I. U.

FOTO: facebook HKU »Antun Sorgg«

Otok kojem se uvijek vraćaš

Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti još je jednom pokazala zašto joj se djeca i roditelji svake godine rado vraćaju

Tko jednom dođe na Prvić, poželjet će mu se ponovno vratiti. Zato se svake godine traži mjesto više u Ljetnoj školi hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti koju organizira Udruga *Naša djeca* iz Subotice. Ovogodišnja je skupina brojala rekordnih 80 sudionika koji su od 25. srpnja do 1. kolovoza boravili na otoku Prviću, u skromnom, ali dušom bogatom kamenom samostanu.

Po čemu je bila posebna ovogodišnja ljetna škola? Pa zapravo sve se odvijalo po već ustaljenom višegodišnjem rasporedu. Dan je započinjao zajedničkom tjelovježbom i duhovnim nagovorom. Tijekom dana organizirane su zajedničke radionice, razne sportske aktivnosti, razgovori i druženja, a svakodnevno su sudionici ljetne škole bili i na zajedničkoj misi. Svi su obroci bili zajednički, kao i vrijeme za odmor. Zapravo, riječ zajednički mogla bi opisati gotovo cijeli boravak.

Aaaaa, sad razumijem!

Zajedništvo! Upravo je ono ono što boravak na Prviću i Ljetnu školu hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti čini tako posebnom.

To nam je posvjedočila i predsjednica Udruge *Naša djeca* **Željka Vukov**, koja je istaknula da je to i cilj – bolje se upoznati i čvršće se povezati kako bi i na jesen roditelji i djeca koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku bila zajedno.

Bilo je i nekih novina. Možda najviše na području glazbe koje nije ni malo manjkalo. Pored odličnog pjevanja i sviranja pod misom bilo je i nekoliko koncerata. **Oliveru** u čast, na dan njegove smrti, 29. srpnja, u samostanu je održan koncert koji su pripremili i izveli **Martin i Jakov Vukov**, **Šimun i Jakov Kujundžić**, **Pavle Tumbas** te, u jednoj skladbi, i **Petar Mandić**. Nije zato što su naši, ali bio je to prekrasan cjelovečernji koncert koji će mnogima ostati u lijepom sjećanju. Održan je i koncert klape u Šepurinama, kao i ispred crkve na Prviću, a klapska pjesma nastavljena je i u samostanu do kasno u noć.

Radionice su bile podijeljene za mlađe i starije. Mlađi su sudjelovali u kreativno-manualnim radionicama te izradili prekrasne uratke, što možete vidjeti i na fotografijama. Sudionici stariji od 12 godina pohađali su radionice *Neurolab* za tinejdžere, na kojima su razgovarali o emocijama i učili kako mozak utječe na njih.

Vrijeme je bilo toplo pa je kupanje u moru bilo pravo osvježanje kao i svakodnevni sladoled koji je i ove godine osigurala teta **Nada**, poslavši novac za ovu svima dragu slasticu.

I ove godine je organiziran krug po otoku. Tridesetak osoba usudilo se krenuti u ranu jutarnju šetnju, još prije

svanuća kako bi uživalo u rađanju novog dana i prekrasnoj prirodi na Prviću. To je bila tura od 9,4 km koju su, svi koji su je i započeli, uspješno i završili.

Naravno, organizirani su i sada već tradicionalni turniri u stolnom tenisu, nogometu, odbojci, košarci i vaterpolu. Bilo je dovoljno vremena i za društvene igre, pa nikome nije nedostajalo zabave. Program je bio bogat, a svaki dan ispunjen zanimljivim sadržajima.

Osim roditelja, koji su većim dijelom sami financirali boravak na Prviću, održavanje ovogodišnje Ljetne škole pomogli su i sponzori te kroz projekte i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji.

B. I.

Mala čuda velikog svijeta

Zašto meduze žare?

Meduze žare zahvaljujući mikroskopskim žarnim ćelijama nazvanim nematocista, koje se nalaze na njihovim pipcima. One ih koriste kao obrambeni mehanizam i za lov plijena.

Kako to sve funkcionira?

– Mehanički okidač: Kada bilo što (poput vaše kože) dotakne pipak, pritisak aktivira sićušni okidač na žarnoj ćeliji.

– Izbacivanje otrova: Unutar ćelije nalazi se sklupčana, šuplja nit ispunjena otrovom. Pod pritiskom se ta nit izbacuje brzinom metka, probija kožu i ubrizgava otrov.

– Reakcija na koži: Zbog tisuća ovakvih mikroskopskih uboda u isto vrijeme, naša koža reagira crvenilom, svrabom, bolom ili osipom.

Važno je znati:

Ako vas ili nekoga u vašoj blizini opeče meduza, najvažnije je odmah izaći iz vode i isprati opečeno mjesto isključivo morskom vodom nekoliko minuta. Ako su dijelovi meduze ostali na koži, uklonite ih pincetom ili plastičnom karticom, nikako ne golim rukama. Ako ga imate u blizini, opečeno mjesto prelijte octom (bilo kojim) jer ono ih sprječava da ispuste još otrova u kožu. Potom stavite hladan oblog i kasnije namažite kremom za smanjenje svraba i otoka.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

SUBOTICA - Darujem štence (po izboru M ili Ž), crni ili šareni. Tel.: 024/528-682 ili 060 0532570.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade vočke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Grada Subotice
Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša
Trg slobode 1, 24000 Subotica

Temeljem članaka 14. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela,

OBAVJEŠTAVA JAVNOST

o podnesenom zahtjevu za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja projekta na okoliš

Nositelj projekta »Zavod za vodoprivredu« d.o.o., Segedinski put 83, 24000 Subotica, podnio je dana 29. srpnja 2026. godine, pod brojem 003575355-2026-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta:

»Izgradnja natkrivenog skladišta za tehničke plinove«, na katastarskoj parceli broj 17688/3, k.o. Novi Grad, Subotica, Segedinski put 83 (46.10451°, 19.71220°).

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta te dostaviti svoje mišljenje o podnesenom zahtjevu u roku od 15 dana od dana objave.

Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, ured 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektroničkim putem na službenoj mrežnoj stranici Grada Subotice:

www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine.

Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu:

zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja nadležno tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebno izraditi Studiju o procjeni utjecaja na okoliš te odrediti njezin opseg i sadržaj, ili odluku da za predmetni projekt nije potrebno izraditi Studiju o procjeni utjecaja na okoliš, uz određivanje mjera za sprječavanje, smanjenje ili uklanjanje negativnih utjecaja te drugih minimalnih uvjeta zaštite okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 11. 8. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Više od mora

Visoko s Jadrana

Ovih dana smo spas našli na planini i ona me iz dana u dan sve više kupuje. Zaljubljena sam u Zlatar i to više nije tajna.

Međutim, moja najveća ljubav jeste Jadran i dok ga ovog ljeta ne posjetimo, razmišljam kako je on više od mora i kako najljepši pogled na njega mogu dobiti upravo s planinskih vrhova. Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja u kojoj ujutro možete zaplivati u moru, a već poslijepodne stajati na gotovo dvije tisuće metara nadmorske visine. Upravo zato planine postaju sve važniji dio ljetnog odmora. Nude svježiji zrak, aktivan predah od vrućine i prizore koji ostaju u pamćenju jednako dugo kao i najljepši zalazak sunca na obali.

Ako ovog ljeta želite zamijeniti japanke planinarskim cipelama, barem na jedan dan, tri su planine koje se posebno izdvajaju za ovakvu poslasticu: Biokovo, Velebit i Učka.

Dan kada ćete Jadran gledati iz sasvim drugog kuta

Ako ljetujete na Makarskoj rivijeri, teško je pronaći izlet koji ostavlja snažniji dojam od uspona na Biokovo. Planina se uzdiže gotovo okomito iznad mora pa se tijekom vožnje čini kao da se svakim zavojem udaljavate od obale, a zapravo tek otkrivате koliko je ona veličanstvena. Naravno, najpoznatija atrakcija je Skywalk Biokovo, stakleni vidikovac koji pruža osjećaj kao da hodate iznad litica. Vrijedi ga posjetiti, ali nemojte dopustiti da bude jedini razlog dolaska. Biokovo je mnogo više od fotografije za društvene mreže. Odvojite vrijeme za vožnju panoramskom cestom, zastanite na vidikovcima, prošetite kraćim planinarskim stazama i jednostavno uživajte u krajoliku. Za iskusnije planinare zanimljiv je uspon na vrh Sveti Jure, najviši vrh Biokova, s kojeg se za vedrih dana pogled proteže na otoke, Italiju i planine Bosne i Hercegovine.

U ovoj turi i avanturi ne propustite pogled sa Svetog Jure u rano jutro ili predvečer, kada su svjetlo i temperatura najugodniji. Možete preskočiti dolazak usred dana samo zbog jedne fotografije na Skywalku. Ljeti su tada najveće gužve, a doživljaj planine ostane u drugom planu.

Korisni savjet je da rezervirate ulaz unaprijed ako planirate posjet Skywalku, ponesite dovoljno vode, zaštitu od sunca i laganu jaknu. Iako je dolje više od 30 stupnjeva, na vrhu može biti osjetno svježije.

Planina kojoj se uvijek vraćate

Za razliku od Biokova, Velebit ne pokušava impresionirati na prvu. On osvaja polako. Svakim kilometrom staze, svakim pogledom na kamene vrhove i svakom šumom kroz koju prolazite. Najljepši način da ga upoznate je Premužićeva staza, jedna od najpoznatijih planinarskih staza u Hrvatskoj. Nije potrebno biti iskusan planinar jer je riječ o tehnički nezahtjevnoj ruti koja vodi kroz neke od najljepših dijelova Sjevernog Velebita. Putem vas čekaju kameni vidikovci, guste šume i prizori koji pokazuju koliko je ova planina raznolika.

Ako više volite adrenalinske aktivnosti, Nacionalni park Paklenica nudi brojne planinarske i penjačke rute, ali i kraće šetnje kroz impresivne kanjone Velike i Male Paklenice.

Savršen izlet između mora i planine

Ako ljetujete u Istri ili na Kvarneru, Učka je možda najbolji izbor za jednodnevni bijeg od ljetnih vrućina. Do nje se stiže brzo, a osjećaj je kao da ste se našli u sasvim drugom svijetu. Najpoznatija točka je Vojak, najviši vrh Učke, s kameonom kulom koja pruža panoramski pogled na Kvarnerski zaljev, Cres, Lošinj, Krk, Rijeku i, za vedrih dana, sve do Alpa. Učka je idealna za one koji žele kombinirati laganu šetnju i boravak u prirodi bez zahtjevnih planinarskih izazova. Brojne poučne staze vode kroz šumu, a usput ćete naići na vidikovce koji pozivaju da zastanete, udahnete i jednostavno uživete. Ne propustite izlazak na Vojak. Pogled od 360 stupnjeva jedan je od najljepših na hrvatskoj obali.

Planina je najbolji podsjetnik da je Jadran puno više od mora. Ovog ljeta ostavite barem jedan dan za planinu. More vam neće pobjeći. A pogled koji ćete ponijeti s Biokova, Velebita ili Učke mogao bi postati najljepša razglednica vašeg odmora.

G. K. M.

Sezona 1. HNL 2026./27.

Startalo nogometno prvenstvo Hrvatske

Foto: HINA/ Edvard Šušak

Prvenstvenim susretom između *Dinama* i *Slavena* (2:0) u prošli petak (31. srpnja) započela je nova, 36. po redu, sezona 2026./27. 1. HNL koja svoju povijest piše još od svog osnutka 1992. godine. Najtrofejnija momčad 'prvog razreda' hrvatskog klupskog nogometa su upravo zagrebački *modri*, aktualni prvak i branitelj šampionskog naslova iz prošle 2025./26. sezone. Kao i prošle natjecateljske sezone, izvjesno je kako ćemo ponovno svjedočiti vječitij borbi između dva najveća hrvatska kluba, *Dinama* i *Hajduka*. A kako će ona izgledati u izvedbi 2026./27. ostaje nam vidjeti tijekom sljedećih mjeseci.

Dinamo – Slaven 2:0

Momčad trenera **Kovačevića**, poučena nekim prijašnjim kiksevima na startu sezone, ovoga puta nije željela ništa prepustiti slučaju i riziku od potencijalnog gubitka bodova na domaćem terenu. Unatoč teškom uzvratnom susretu protiv *Thuna* (3:2) u drugom kolu kvalifikacija za Ligu prvaka, u kojem su *modri* bili primorani igrati i produžetke (zbog toga je nekoliko prvotimaca dobilo veću ili manju poštedu), susret protiv gostiju iz Koprivnice shvatili su veoma ozbiljno i dvama golovima svog topnika i najboljeg strijelca prošlog prvenstva **Belje**, bez većih pro-

blema priveli susret kraju. Mjesta za predah nema, jer je u utorak (4. kolovoza) igrano treće kvalifikacijsko kolo LP protiv *Kauno Žalgirisa*, prvaka Litve.

Varaždin – Hajduk 2:1

U nedjeljnom duelu dva umorna hrvatska predstavnika koja su u prošli četvrtak doživjela poraze u euro kupovima (*Varaždin* ispao, *Hajduk* nastavlja u Konferencijskoj ligi), *Varaždin* je iskoristio prednost domaćeg terena i nadigrao *Hajduk* (2:1), koji je (**Livaja**) u posljednjim trenucima susreta promašio penal. *Bili* nastavljaju sa svojom toplom hladnom igrom (pobjeda protiv *Pafosa* u Splitu pa onda dva uzastopna poraza), na užas svojih vjernih navijača, ali neuspjeh u 'baroknom gradu' brzo će se zaboraviti ukoliko se izборi pozitivan rezultat u prvom susretu 3. kola kvalifikacija za Konferencijsku ligu protiv *Žalgirisa* (Litva).

D. P.

Dvije gostujuće pobjede

Zanimljivo je istaknuti kako gostujuće pobjede *Osijske* protiv *Gorice* (2:0) i *Lokomotive* kontra *Istre* (3:2) pokazuju kako će novo prvenstvo obilovati brojnim rezultatskim iznenađenjima, a da domaći travnjak neće apriori značiti i sigurne bodove.

Salašari somborski na Neretvi

Na Maratonu lađa na Neretvi i ove godine sudjeluje muška i ženska veslačka ekipa HKUD-a *Vladimir Nazor – Salašari somborski*. Glavna utrka 29. Maratona lađa bit će održana sutra, 8. kolovoza, na tradicionalnoj ruti dugoj 22,5 kilometara od Metkovića, preko Opuzena, do cilja u Pločama. Na startu će biti 31 ekipa.

Program je počeo već u srijedu, 5. kolovoza, brzinskim utrkama za startne pozicije. Jučer (četvrtak) je na raspo-

redu bio 13. Maraton lađarica. Ženske posade veslale su od Metkovića prema Opuzenu, na stazi dugoj 10 kilometara.

Somborski veslači i veslačice za Neretvu su se pripremali na Velikom bačkom kanalu na originalnoj neretvanskoj lađi kojom se vesla i na maratonu.

Vrhunac trodnevnog programa slijedi sutra kada će 31 posada krenuti u borbu na Neretvi, od Metkovića do Ploča.

POGLED S TRIBINA

Josip Zemko

U duhu obilježavanja 125 godina o osnutku NK *Bačka* iz Subotice, najstarijeg nogometnog kluba na ovim našim prostorima, slijedi 'specijalni' pogled posvećen nekadašnjem nogometašu *Bačke*, koji je imao čast biti i kapetan nacionalne državne reprezentacije (juniorska reprezentacija Jugoslavije) i uopće jedan od rijetkih A reprezentativaca iz našega grada u modernim vremenima. **Josip Zemko** rodio se 13. ožujka 1946. godine u Subotici, a nogometom se počeo aktivno baviti 1959. godine u pionirskoj momčadi *Bačke*. Seniorsku karijeru započinje u *Spartaku* iz kojeg je 1963. prešao u redove *Željezničara* iz Sarajeva.

Veliki nogometni talent, ponikao na terenu subotičke *Bačke*, Josip Zemko je potvrdio s više od 500 prvoligaških nastupa za momčadi *Željezničara* (Sarajevo) i *Vojvodine* (Novi Sad) i nekoliko reprezentativnih susreta za A vrstu Jugoslavije. Nažalost, nesretan lom noge zaustavio je reprezentativnu karijeru u kojoj bi zasigurno nakupio nekoliko desetina susreta.

»Izdvojio bih nekoliko detalja iz moje nogometne karijere, koji su vezani za nastupe u majicama s državnim grbom. Još kao omladinac subotičke *Bačke* bio sam kapetan državne juniorske reprezentacije u generaciji od **Dujkovića** do **Džajića** (1962.), koju je tada vodio čuveni izbornik **Miljan Miljanić**, što je već tada bila potvrda moje kvalitete iako sam igrao za klub koji se natjecao u nižem rangu natjecanja. Svoj debi nastup za A selekciju Jugoslavije imao sam 1964. godine u prijateljskom susretu protiv tadašnjeg SSSR-a na Lenjinovom stadionu u Moskvi. Rezultat je bio neodlučen 0:0, ali ja sam bio, igrajući na poziciji prednjeg centarhalfa, proglašen za najboljeg igrača susreta, u konkurenciji zvijezda poput **Šoškića**, **Vasovića**, **Jusufovića**, **Šekularca** i drugih čije sam sličice sakupljao u

tadašnjim čokoladicama. Uz ovaj premijerni susret izdvojio bih i utakmicu baraža za odlazak na Svjetsko prvenstvo 1966. godine u Engleskoj protiv Francuza na Parku prinčeva u Parizu, koju smo izgubili 1:0 i propustili priliku karijere«, priča je svojevremeno Josip Zemko u jednom razgovoru za *Hrvatsku riječ*.

U svojoj reprezentativnoj karijeri Josip Zemko odigrao je 12 susreta za juniorsku, četiri za B i pet susreta za A selekciju Jugoslavije, a nakon loma noge na Grbavici 1966. godine u 20. godini završava se niz nastupa u državnoj nogometnoj vrsti.

»Nakon skoro godinu dana oporavka od prijeloma, vratio sam se nogometu i idućih godina nosio prvoligašku majicu *Željezničara* i *Vojvodine*, a na koncu karijere vratio sam se u Suboticu, odigrao nekoliko susreta za svoju *Bačku* i u 28. godini napustio aktivno igranje. Posljednji

susret imao sam protiv *Hajduka* u Kupu Jugoslavije 1974. godine i nakon toga sam kao trener ostao uz nogomet.«

Kao umirovljenik, sve do svoje prerane smrti, trenirao je mlade nogometaše *Bačke*.

Josip Zemko preminuo je 11. travnja 2017. godine u Subotici.

D. P.

Umotvorine

- * Razmišljati je teško, zato većina ljudi sudi.
- * Pređeš preko svega, a onda sve pređe preko tebe.
- * Ne tražite sebi mane; drugi to bolje rade.

Vicevi, šale...

- Kako si uspjela da ti muž ne izlazi navečer?
- Jednostavno. Vratio se on jedne noći i ja pitam: jesi to ti Pero?
- I to funkcionira?
- Naravno da da, muž mi se zove Đuro!

Bio u IKEI da kupim krevet, rok isporuke 60 dana.
Znači krevet je još u šumi, samo što ne prolista.

Aforizmi

- * Ljudi koji ne mogu živjeti u miru često pokušavaju uvjeriti druge da je kaos normalan.
- * Nećeš ponijeti ni kvadratu, ni eure, ni ključeve. Samo će ostati pitanje: Je li si živio dok si sve to skupljao?
- * Ako hoćeš da osuđuješ tuđe grijehe, počni prvo od svojih, pa do tuđih nećeš ni stići.

Vremeplov – iz naše arhive

**Radio Bač, godinu dana
emisije na hrvatskom, 2006.**

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Sveti Luka plaća rakiju

Edan birtaš je dava veresiju pa mu je posa dobro poša, ima j' novca da ne zna što će od njega. Najpotlje što će, ma razdalj mikoliko metara od birtije podiga j' kapelicu svetog Luke za uspomenu svoju. Veli: una mi sriću donila.

Radi toga što j' kapelu napravi je i istrošije se ni cio dat više veresije. A bije edan društvenjak, majstor u rukami, koji će ispraviti sve i vraga, al i majsitor za popit sve. Un mu je tesa i svetog Luku za kapelicu. A vaik je pije na veresiju.

Kad je doša red do otog društvenjaka birtaš mu je reka:

- Večeras ne pišem račun neg oču da mi se plati u gotovu.
- Nisi ti koju bolju besidu naša?! Pa to je za čudit se! Ja večeras nisam dobar na štumku, a ti bi me cio ostavit brez rakije?
- Brez novca ni zere.

Društvenjaka uittile muke kakve nije ni Isus na križu podnije.

– El ti čuješ kako taj vražji vitar puše! Put je poledije, snig velak, kroz tu vražju karikašu sam prolazije, pa prozeba, a ti sidiš il ležiš lipo, doli štramac i košunel, ozgar biljac – pa: umrla veresija. Imam rogtlje za prodat, biće novca sutra.

– A el ti znaš unu našu bunjevačku: kad se srite prazan sić, ne triba ić, neće bit sriće.

– Lipo ti to, dide, udaraš ka zvono na turnju, a kunda si zaboravije da ja dvadeset godina drugizi birtaiša nemam do tebe sama. I prem sam ti dužan ti'je bi i večeras zere popit i proljudikat.

A birtaiš već bisan:

- Reka sam ti: ne pi toliko il pi koliko o's al da se plati u gotovu!
- Ma što si dragušan, rankane moj, ka prten kunac ženskilju. Bolje mi obuj carzdu li obisi bronzdu ka volu neg da mi ne daš rakije.

Unaj se ukopa pa ne pušća:

– Škakiljalo te il ne, brez gotova novca rakije nema. Istrošije sam se na svetog Luku.

I vragu bi bilo dosta o rakiji samo divanit pa divanit. Kad je birtaš spomenije svetog Luku, društvenjak se sitije lemozine i skunta j' što će činit. Ode zeru u kapelicu i ka svoj na svom. Ne pita smide li se uzest, neg more li se, a nije un zabadave majstor u rukami.

Kad je u kratko vrimie doša i reka l da plaća u gotovu, birtaš se začudilje:

- Oklen ti sada novci kad si reka da nemaš?!
- Oklen mi je? N'eš morda virovat. Da ti pravo kažem, zajmilje sam od svetog Luke.

A birtaš ka da će ga vuk uitit:

- Pravo kaži, što ti je un reka?
- Un? Ma un je dobar, prikodobar ka i kru', bogomoljan, nije zlogovorani ka ti. I ja bi rada š njim divani je do punoći i do zore bile, ali nit kaže uzmi nit kaže ne uzmi. Samo gleda u me ka u čaću.

A pravo je i reka. Ko drugi da mu je čaća, kad ga je un tesa.

Pričao Josip Sekulić, lugar, r. 1899. g. u Lovincu, Lika

Jabuka s dukatima, 1986.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

SNIG, DUNAV I POLITIKA

Ni silo s ni redovno a baka Janja upire prstem u nebo i pita: »Čeljadi moja de vi mene kažete jel vi znate zašto spadne snig? Da čujem?«. Ko će drugi neg strina Evča: »Baka Janjo di vam snig došo u pamet u po lita? U po lita pitat zašto snig pada? Al ste trefili. Sam nekat kazat da j i to sade kaka politika. Evo ja mislim da snig spadne kad mu dođe vrime«. Strina Evča kazala svoje a mi se zgleđemo. Baka Janja otkopčava pucad na rukava. Zasukiva se. Nastavlja: »E moja Evča kad glediš ono od prve i nema veze s politikom al kad mal bolj pogledeš ima. Još kako. Triba bit mal i promućuran. Ka s bolje proštudiraš jest da snig pada al ima i ona da snig ne pada da pokrije brig neg da zviri sakriju trag«. »Janjo, tebe s priviđa i snig i politika. Pa još zviri. Dis dovog svega došla?«, baka Manda će. Svi bilo gledu. Baka Janja objašnjava kako s strina Evča pravi grbava pa ko ne zna šta oće kazat. Tira dalje: »Ta to vam je ono kase štagod desi jel ne desi ima ciguno zašto s desilo jel s ni desilo. No kašte vi mene čeljadi zašto j opo Dunav pa još gorje i dalje opada? Proštudirajte se. Ta s miseca se vidi«. Zgleđemo se a ona nastavlja: »Opo da ga mož pri-gazit kako kažu. Prisušiče ako ovako vrime nastavi. Naj gorje j što i sve okolo njeg prisušiva. A kažu da ć s vrimenem bit još i gorje. E vi sad mene kažete zašto j tako. Da ti čujem Evča?«. Sase strina Evča zasukiva i namišća maramu. Divani: »Baka Janjo, ta divanite ni u kola ni u sone. Kažete da mene zovu Evča Politika! Al ispadne da ne znate ništa drugo neg od kake politike. Svud ju umećete«. »De Janjo reci već jedanput šta ti u pameti. Ošla s od sniga do Dunava sam tako. De kaži?«, baka Marica će. Svi klimljemo. Baka Janja i fros luk skida pa će: »E sade glete ovako. Prvo i prvo sniga sve manje i manje. I tamo di triba da ga ima bude da ga i nema. A kad nema sniga nema ni Dunava. Ni vode. Kad sniga i bude kako ga uvijek bilo to j ko da ti s Gospa ukaže. E to j za dobro proštudirat se. Sasmo došli do glavnog. Nema šta već čeljade ne može nadesit sam tu klimu ne možu. Ko još u to viruje? Da ne spominjem kišu. I ko j tu sade kriv? Ko j uvijek kriv? Ta nekat kazat da s ne možete sitit?«. Baka Tonka onako potijano divani: »Janjo, sa s i mene koda otvorila oče. Sinilo mi. Kasam se sade bolje proštudirala tuj cigurno kaka politika kriva«. Baka Janja će: »Eto i tebe Tonka da sine jedanput. U šta sve čeljade ne ulaže, za plakat je. Od oružja do svakojaki kerefeke. Sam da kogod imo hasne. A ovo za snig i Dunav? Pa kob tu drugi bio kriv neg čeljade. I tu cigurno kogod ima hasne«. Onako s zapurkala baka Janja. Triše čelo i vrat maramkom. Nastavlja: »Ima tu svega i svačeg al ko drugi da j kriv neg politika. Ta ona u sve umišiva prste. A sade kažete ko pravi politiku? Ko drugi neg čeljade«. Bome saj i mene sinilo. Baka Janja j čudo. Kako j sam u isti divan umetnila snig, Dunav i politiku. Kako baka Janja divani ispada da čeljade i snig pravi.

U NEKOLIKO SLIKA

Dunav kod Bezdana na -167cm

Bodrogfest 2026.

KUDH „BODROG”
M O N O Š T O R

SUBOTA, 8. 8. 2026.

10:00

IZLOŽBA „RUKE PUNE TRADICIJE”

Domaći tradicijski i gastro proizvodi.

📍 Ispred i u kući časnih sestara

12:00

KULTURNO-UMJETNIČKI PROGRAM

Dječja skupina KUDH-a „Bodrog” i gosti

📍 Centar, bina

16:00

DUHOVNI PROGRAM

ŽPS „Kraljice Bodroga”

MPS „Bodroški bečari”

📍 Crkva sv. Petra i Pavla

18:00

KULTURNO-UMJETNIČKI PROGRAM

ŽPS „Kraljice Bodroga”

📍 Centar, bina

*Tradicija. Zajedništvo. Kultura.
Naš Bodrog.*

KUD "Vuk Karadžić" Temerin
HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

Zajednički koncert

10.08.2026.
21.00

Ulaz slobodan

Terasa Bunjevačkog kola

POKROVITELJI

MEDIJSKI
POKROVITELJ

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21, 62/23 i 91/25) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019 i 47/2025), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će se održati:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta na k.p. br. 6629 i 6631 K.O. Novi grad u Subotici (naručilac projekta – Dinamik gradnja, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 14. do 20. kolovoza 2026., svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs, u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8), od 14. do 20. kolovoza 2026.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14. stav 8. i 9. i članka 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 4. 8. 2026. donijeto je rješenje pod brojem 003246011-2026-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja distributivnog javnog vodovoda u Ulici Donska i dijelu Ulice Mačaša Bruka u Subotici«, na katastarskim parcelama br. 21660/1, 21576/13, 21575/1, 21576/15, 21576/14, 21576/11, 21575/17, 21575/4, 21575/10, 21575/22, 21575/7, 21576/12 i 21578/6 k.o. Stari grad, Subotica, podnositelja zahtjeva JKP »VODOVOD I KANALIZACIJA« Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica.

Razlog za donošenje ove odluke je što je postupak procjene utjecaja na okoliš preventivna mjera zaštite okoliša kao i da se predmetni projekt planira u cilju unaprjeđenja i poboljšanja infrastrukture, koja sadrži razrađene mjere i uvjete zaštite za izvođenje objekta.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati ili na sajtu Grada: Zaštita životne sredine – GRAD SUBOTICA.

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 40 35,
ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE

Objavljuje

**Javni poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području
obrazovanja – Priznanje »Đorđe Natošević«**

Tekst javnog poziva objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje 31. srpnja 2026. godine.

Rok za podnošenje prijave istječe 31. listopada 2026. godine.

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primaran smo povišati cijenu pretplata. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
 AD MS Fil. Subotica
 IBAN: **RS35325960160000218862**
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovića 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovića 11, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

 [@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

 [@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

 Radio Marija Srbije

 Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar**
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

